

Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonnan raportti 2023

Päiväys:	10.6.2024
Asianumero:	444/00.01.02.00.01/2024
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketjulinja, kasvintuotannon osasto, kasvinterveys- ja lannoiteyksikkö
Hyväksyjä:	Tuula Mäki-Valkama
Laatija/laatijat:	Ulla Oksanen
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1. KASVINTERVEYS JA TAIMIAINEISTO	3
1.1. Yhteenveto ja arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta.....	3
1.2. Rekisteröidyt toimijat.....	6
1.3. Valvontasuunnitelman toteutuminen, laboratoriomääritykset ja resurssit.....	6
1.4. Kasvien ja kasvituotteiden tuontivalvonta.....	8
1.5. Kasvien ja kasvituotteiden sisämarkkina- ja tuontivalvonta.....	10
1.6. Kasvintuhoojien kartoitukset, tuotantopaikka- ja toimenpidevalvonta	12
1.7. Kasvipassitoimijoiden omavalvonnan tarkastukset	17
1.8. Kasvien ja kasvituotteiden vientivalvonta	18
1.9. ISPM 15 -toimijoiden valvonta	19
1.10. Puutarhakasvien taimiaineiston valvonta	20
1.11. Korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueen valvonta	21
1.12. Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden valvonta.....	21
1.13. Valvontajärjestelmän arviointi ja kehittäminen	21
2. METSÄNVILJELYAINEISTO	24
2.1. Yhteenveto ja arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta.....	24
2.2. Valvontasuunnitelman toteutuminen.....	24
2.3. Toiminnan ja tuotteiden säännösten mukaisuus.....	27
2.4. Auditoinnit ja muu saatu palaute	29
2.5. Ennaltaehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet	29
2.6. Toiminnan resurssit.....	30
2.7. Muutokset seuraavien vuosien toimintaan	30
LIITE 1: INSPEKTIONER PÅ ÅLAND 2023	32
LIITE 2: KOMISSION VASU-RAPORTTIIN TOIMITETTAVAT TIEDOT	33
LIITE 3: MMM:LLE TOIMITETTAVAT MITTARIT JA TUNNUSLUVUT	36

1. KASVINTERVEYS JA TAIMIAINEISTO

1.1. Yhteenveto ja arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on 1) estää vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen Suomen kasvintuotantoon ja ympäristöön sekä todettujen esiintymien hävittäminen, 2) parantaa toimijoiden vastuuta tuotteidensa turvallisuudesta ja kestävydestä, 3) lisätä toimijoiden osaamista siten, että he tietävät ja hallitsevat omaan toimintaansa liittyvät riskit ja vaatimukset sekä 4) ennaltaehkäistä petoksia, ja siten mahdollistaa kasvien ja kasvituotteiden vienti sekä kotimaisen ruoantuotannon ja metsätalouden kilpailukykyyn paraneminen.

Kasvinterveys- ja taimiaineiston valvontarekistereihin kuului vuonna 2023 noin 5 000 toimijaa. Valvonnasta 53 % suuntautui kartoituksiin ja tuotannon valvontaan, 27 % vientivalvontaan, 10 % tuontivalvontaan ja 10 % sisämarkkinavalvontaan. Valvonnasta 55 % kohdennettiin metsäsektorille, 32 % puutarhasektorille ja 12 % perunasektorille. Yhteensä tehtiin 3 203 tarkastusta ja 6 429 laboratoriotutkimusta. Valvontasuunnitelman toteumaan (89 %) vaikutti se, että tuonti- ja vientitarkastusmäärät ovat valvontasuunnitelmassa aina arvioita. Lisäksi valvontakauden aikana vähennettiin suunniteltuja tomaatin ruskokurttuviruskartoituksia ja tehtiin suunniteltua vähemmän puisen pakkausmateriaalin sisämarkkinavalvontaa.

Yleisesti ottaen Suomen kasvinterveyden tila pysyi hyvänä, koska uusia kasvintuhoojia ei todettu asettuneen Suomeen pysyvästi. Perunatuotannossa tehtiin torjuntapäätöksiä peruna-ankeroisten ja kasvihuonetuotannossa tomaatin ruskokurttuviruksen vuoksi. Tomaatin ruskokurttuvirusta todettiin ensimmäistä kertaa tomaatin taimituotannosta. Maahantuonti- ja markkinointikieltoja annettiin elävien hyönteisten, sukkulamatojen, ruskokurttuviruksen, sekä käsittely- tai asiakirjapuuotteiden vuoksi. (Taulukko 1, kuva 1).

Kasvinterveyslainsäädäntö korostaa toimijoiden omaa vastuuta kasvinterveysriskien hallinnassa. Vuonna 2023 voitiin ensimmäistä kertaa jättää 47 kasvipassitoimijan omavalvonnan tarkastukset tekemättä, koska he olivat noudattaneet laatimiansa riskinhallintasuunnitelmia eikä heidän edellisten vuosien omavalvonnan tarkastuksissa havaittu puutteita. Sekä kasvipasseja myöntävien toimijoiden (98 %) että puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsittelevien tai käsitellystä puusta puisia pakkausmateriaaleja valmistavien ISPM 15 -toimijoiden (97 %) tarkastukset toteutuivat edellistä vuotta paremmin. Kasvipassitoimijoilla todettiin edeltävää vuotta hieman vähemmän puutteita (19 %), kun taas ISPM 15 -toimijoilla hiukan enemmän (4 %). Selkeitä sääntöjenvastaisuuksia tai puutteita, jotka aiheuttavat välitöntä vaaraa kasvinterveydelle, todettiin ISPM 15-toimijoiden tarkastuksissa edellistä vuotta enemmän. Yleensä ottaen toimijoiden vastuullisuus on kuitenkin hyvällä tasolla.

Suomen hyvä kasvinterveyden tila edesauttaa kasvien ja kasvituotteiden vientiä. Vientiä varten myönnettiin 9 733 kasvinterveystodistusta, joista suurin osa puutavaralle. Palautteena vientimaista saatiin kaksi ilmoitusta (notifikaatio) koskien vientierissä esiintyneitä puutteita. Jotkut vientimaat ovat alkaneet asettaa puutavaran viennissä ISPM 15 -standardin mukaiselle käsittelyn ajankohdalle enimmäisaikavaatimuksia (esim. Australiaan korkeintaan 90 vrk ennen vientiä) tai HT- ja KD-käsittelyssä puun ytimelle ISPM 15-standardia korkeampia käsittelylämpötila- ja aikavaatimuksia (Australia, USA), sekä käsittelyn ajankohdalle enimmäisaikavaatimuksia (Australia). Tämä johtaa uudelleen viennin puutavaran käsittelylämpötilojen, -aikojen ja -ajankohtien valvontaan ja monimutkaistaa puutavaran vientiä.

Toimijoiden, kansalaisten ja sidosryhmien tietämystä kasvinterveydestä lisättiin viestintäkanavia ja koulutusta käyttäen. Ruokavirasto osallistui Educa-messuille, Kevätmessuille, puutarha-alan Lepaan näyttelyyn sekä EFSA:n #PlantHealth4Life -viestintäkampanjaan. Uudet kasvipasseja myöntävät toimijat suorittivat kasvinterveysvastaavan verkkokoulutuksen. Vastaava koulutus on käytössä puutarha-alan opiskelijoille. Toimijoita neuvottiin tarkastuskäyntien yhteydessä ja heille viestittiin kasvinterveysasioista kohdennetuilla uutiskirjeillä, verkkosivuilla, lehtikirjoituksilla ja luennoimalla tilaisuuksissa. Kansalaisille viestittiin sosiaalisessa mediassa, verkkosivuilla ja lehtikirjoituksissa erityisesti kasvien ja siementen tilaamiseen liittyvistä vaatimuksista sekä karanteenituhoojista. Kansalaisia tavoitettiin laajasti myös keskeisten tiedotusvälineiden tekemien juttujen kautta. Saarnipuiden sijaintitietojen kerryttämiseksi jatkettiin kansalaisille suunnattua #BongaaSaarni -kampanjaa, jonka avulla laji.fi -sivustolla olevien saarihavaintojen lukumäärä edelleen kasvoi.

Valvontajärjestelmää kehitettiin osallistumalla EU:n kasvien lisäysaineistolainsäädännön uudistukseen, tekemällä yhteistyötä metsäteollisuuden kanssa mahdollisten uusien puuntuotantakanavien kasvinterveydellisten riskien arvioimiseksi, laatimalla säädöksen (EU) 2019/2125 mukainen puisen pakkausmateriaalin tuontiseurantaohjelma, osallistumalla kasvintuotannon etämyynnin valvonnan kehittämiseen sekä IPPC:n tekemään verkosta tilattujen tavaroiden aiheuttaman tuholaisriskin hallintaa koskevan [oppaan](#) laadintaan, edistämällä sähköisen kasvinterveystodistusjärjestelmän (Traces-ePHYTO) ja paikkatietoratkaisun käyttöönottoa, laatimalla monivuotinen riskiperusteinen arviointi- ja ohjauskäyntisuunnitelma, sekä valvonnan raportointia kehittämällä. Tavoitetta laatia tuhojakohtaisia valmiussuunnitelmia yleisen osan lisäksi ei saavutettu, joten niiden laadinta siirtyy vuodelle 2024. Valvontahenkilöstöä koulutettiin ajankohtaiskoulutuksessa ja kuukausipalavereissa sekä osallistumalla EU:n tarjomiin BTSF-koulutuksiin ja etämyynnin valvontaa koskeviin koulutuksiin. Uusille kasvintarkastajille suunnattu verkkokoulutus avattiin vuoden alkupuolella. Valvonnan vaikuttavuutta ja kohdentamista kehitettiin kartoitusten luottamustason nostamisella EFSA:n RiBESS+ -työkalua hyödyntäen, piilosaastunanäytteenotolla, tuhoajan ilmastonopivuusanalyysoinnin laadinnalla, hyödyntämällä FinnPRIO -mallia kartoitettavien tuhoajien rajaamisessa ja priorisoinnissa, määrittämällä Suomelle tärkeimmät tuhoajat markkinavalvonnassa ja kasvintuhoojien kartoituksissa sekä akkreditoitujen laboratoriomenetelmien käytöllä.

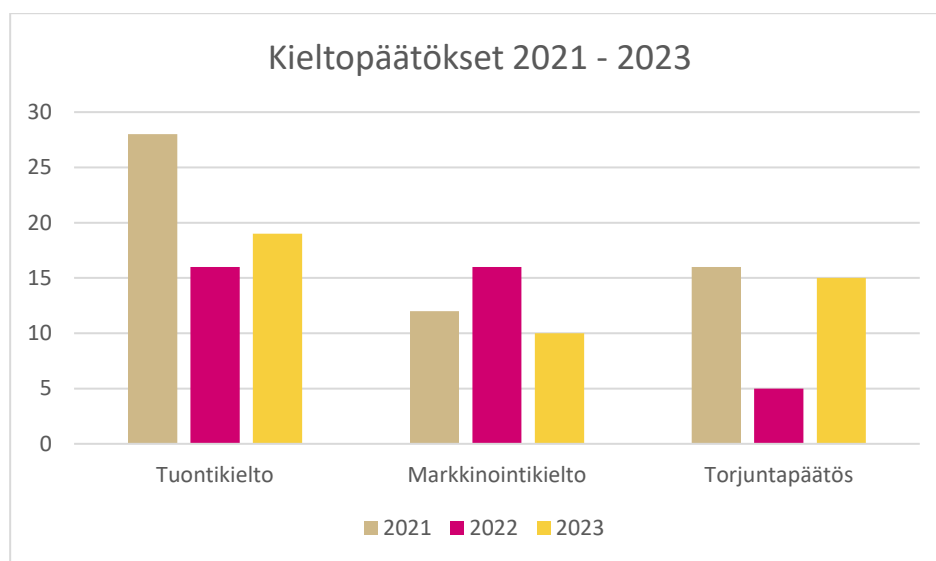
Suomen kasvinterveyden tilaan kohdistuu uhkia globaalien kaupan kasvun, ilmastonmuutoksen, muuttuneiden tuontikanavien ja säädösmuutosten myötä. Suomessa tomaatin ruskokurttuvirustapaukset ovat löytyneet kaikissa tapauksissa oireettomista kasveista. Toimijoiden tuleekin varautua viruksen runsastumiseen suomalaisessa tuotannossa ja noudattaa hyvää hygieniatasoa. Lähimmät saarnenjalosoukkoesiintymät sijaitsevat Pietarissa, minkä vuoksi tuhoajan kartoitusta on tehostettu Suomessa. Venäjänpuun tuonin loputtua on seurattava ja arvioitava mahdollisten uusien tuontikanavien kasvinterveydellisiä riskejä. Se, että tuontivalvonnassa karanteenikasvintuhoojien löydöksiä on harvoin, vaatii edelleen tarkempaa analyysiä muun muassa valvontamenettelyitä ja tuontimaiden kasvinterveystilannetta arvioimalla. Kun suurin osa puutarhatuotannon ammattiviljelyn taimiaineistosta hankitaan muista EU-maista suoraan tiloille, ei niitä pystytä valvomaan sisämarkkinavalvonnan yhteydessä, vaan tarvitaan yhteistyötä viljelijöiden ja sidosryhmien kanssa. Viljelijöiden ilmoitusten perusteella tiedetään kuitenkin, että *Phytophthora*-taudit ovat edelleen ongelma marjakasvien taimissa, niin kuin on ollut jo vuosien ajan. Kaksi *Phytophthora*-tautien saastuttamaa mansikkantaimierää löydettiin myös Ruokaviraston pistokokeena tehdyssä piilosaastunanäytteenotossa keväällä 2023. Laaditun peruna-ankeroisen kansallisen torjuntaohjelman vaikuttavuutta tulee edelleen seurata, kuin myös vallitsevien peruna-ankeroisrotujen tilannetta.

Taulukko 1. Annetut eräkohtaiset maahantuonti- ja markkinointikieltopäätökset, sekä torjuntapäätökset. Suluissa on vuoden 2023 aikana annetut uudet torjuntapäätökset.

	Maahantuontikiellot	Markkinointikiellot	Torjuntapäätökset	Alkuperämaat (jos tiedossa)
Puutarhakasvit (avomaa ja kasvihuone)	1	4	2 (2)	
Tomaatin ruskokurttuvirus		1	2	FI
Leikkoruusu: <i>Scirtothrips dorsalis</i>	1			KE
PZ kasvipassipuute		3		
Peruna		1	217 (13)	
Peruna-ankeroiset**			210 (13)	
Vaalearengasmätä			7 (0)	
Siemenperuna: PZ kasvipassipuute		1		DK
Puu ja metsä	12	5		
Puupakkaukset: eläviä sukkulamatoja tai hyönteisiä/toukkia	3	4		US, CN, BR, UA
Puupakkaukset: ISPM 15 puutteet	5	1		US, CN
Terveystodistuspuute: puukiulut, puutavara, puupuru	4			PHI UK, US, MA
Muut	6			
Käytetyt koneet: terveystod.puute	2			UK, US
Käytetyt koneet: maa-ainesta	1			UK
Siemenet: terveystod.puute	3			UA, US, UK
Taimiaineistolain mukaiset päätökset	0	0	0	
Yhteensä	19	10	219* (15)	

*luku tarkentuu, kun perunatuotannon torjuntapäätösten yhdistämistyö saadaan valmiiksi

** Peruna-ankeroisten takia annettiin vuonna 2023 yhteensä 13 torjuntapäätöstä, mutta osa löydöksistä liittyi vuoden 2022 kartoitusten tuloksiin.

Kuva 1. Kieltopäätösten määrät (kpl) eri vuosina

1.2.Rekisteröidyt toimijat

Kasvinterveys- ja taimiaineistorekistereihin kuuluvat toimijat, jotka ammattimaisesti tuottavat, markkinoivat, tuovat EU:n ulkopuolelta tai vievät EU:n ulkopuolelle tuotteita, joiden mukana karanteenituhoojat voivat levitä. Vuonna 2023 rekisteriin kuului 5 026 toimijaa, joka on 661 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Muutos johtuu pääosin siitä, että rekisterissä on edelleen paljon toimijoita, joiden ei enää tarvitsisi kuulua kasvinterveys- tai taimiaineistorekisteriin. Tämä käy ilmi, kun rekisteriä parhaillaan tarkistetaan. Rekisteritiedot tarkentuvat, kun toimijat käyvät päivittämässä tietonsa sähköisessä Touko-asiointipalvelussa. Tavoitteena on saada Toukoon vuosittain 750 uutta käyttäjää. (Taulukko 2).

Taulukko 2. Rekisteröidyt toimijat 2023 (kpl).

Toimijaryhmä	Yhteensä	Kasvinterveysrekisteri	Taimiaineistorekisteri	Kasvipassin käyttöoikeus	ISPM 15 -merkin käyttöoikeus
Tuojat	260	259	53	35	31
Markkinoijat	815	813	623	85	1
Tuottajat	3 055	3 023	228	236	713
Viejät	308	306	15	14	161
Yhteensä	5 026	4 971	845	251	713
	-661	-600	-166	-11	-4

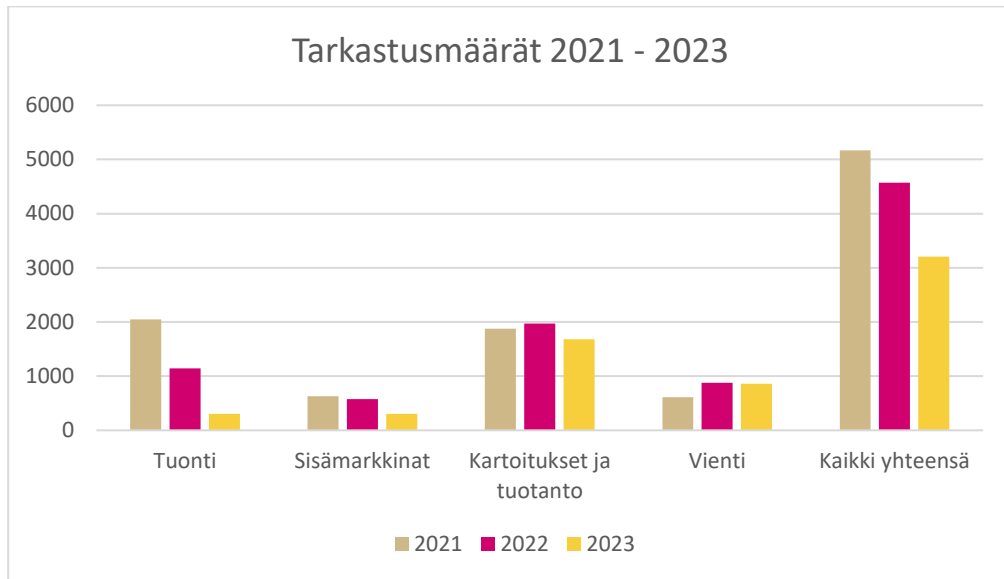
1.3.Valvontasuunnitelman toteutuminen, laboratoriomääritykset ja resurssit

Ruokavirasto, ELY-keskukset ja valtuutetut tarkastajat tekivät yhteensä 3 203 tarkastusta (Taulukko 3). Valvontasuunnitelman määrälliset tarkastustavoitteet toteutuivat kokonaisuutena 89 prosenttisesti. Tarkastusten määrä jäi ennalta arvioidusta eniten tuonnin osalta, josta toteutui 65 % arvioidusta tarkastusmäärästä. Venäjän puutuonti on korvautunut pääasiassa EU-maista tulevilla tuotteilla. Tarkastusmäärät vaihtelevat vuosittain jonkin verran mm. kartoitettavien tuhojien vuoksi, sekä tuonnin ja viennin määrien mukaan, joiden tarkastustavoitteet ovat arvioita (Kuva 2). Ahvenanmaan maakuntahallitus (Ålands landskapsregering) teki 17 kasvinterveyden tarkastusta, mikä on 60 % vähemmän kuin vuonna 2022 (Liite 1). Tarkastusluvut eivät sisällä Tullin tekemiä tuontitarkastuksia.

Taulukko 3. Ruokaviraston, ELY:n ja valtuutettujen vuonna 2023 tekemät tarkastukset (kpl).

	Tuonti**	Sisämarkkinat	Kartoitukset ja tuotanto	Vienti ja vientivalmius	Yhteensä	
Puutarhakasvit	118	195	700	2	1 015	32 %
Peruna	5	29	322	16	372	12 %
Puu ja metsä	211	81	659	826	1 777	55 %
Muut	21			18	39	1 %
Yhteensä	307	305	1 681	862	3 203	
	10 %	10 %	53 %	27 %		
Tavoite/arvio	469	344	1 491	1 010	3 611	
Toteuma %	65 %	89 %	113 %	85 %	89 %*	

* Tarkastusten kokonaistoteutumaprosentti, **yksi erä voi sisältää useampaa tuotetta

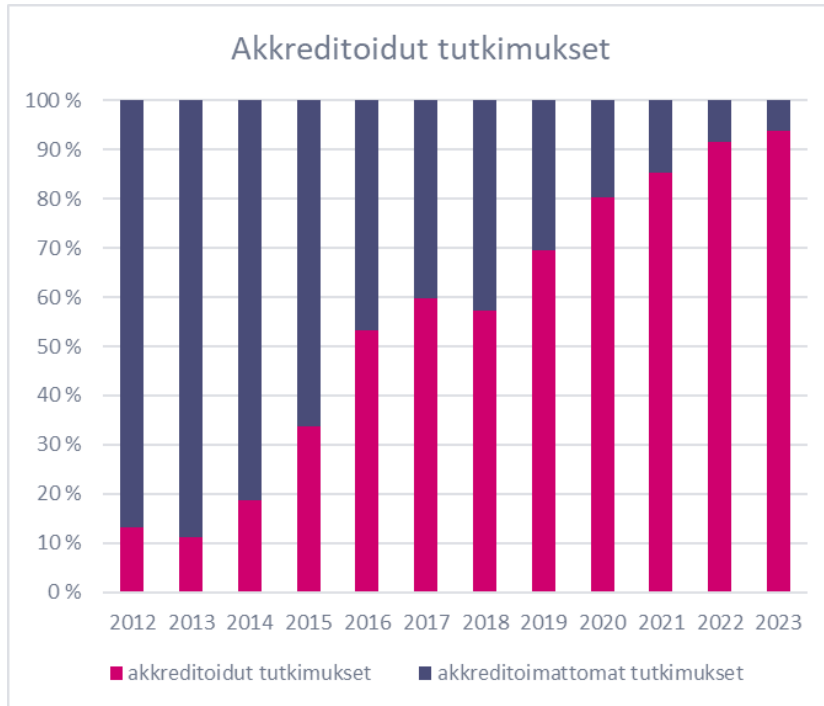

Kuva 2. Ruokaviraston, ELY-keskusten ja valtuutettujen tekemät tarkastukset eri vuosina (kpl)

Tarkastusten yhteydessä otettiin yhteensä 3 438 näytettä, joista Ruokaviraston kasvianalytiikan laboratoriossa tehtiin 6 429 kasvinterveyden tutkimusta (Taulukko 4). Tutkimuksista 94 % tehtiin akkreditoituna (Kuva 3). Näytemäärä oli hieman edellisvuotta pienempi, mutta osalle näytteistä tehtiin useampia tutkimuksia, jolloin tutkimusten määrä nousi hieman vuodesta 2022. Hyönteisten molekulaarista tunnistamista varten verifioitiin DNA:n sekvensointiin perustuva menetelmä, joka liitettiin akkreditoinnin piiriin FINAS-akkreditointipalvelun tarkastuksen yhteydessä. Lisäksi olemassa olevia akkreditoituja pätevyysalueita laajennettiin kattamaan uusia tuhoajia. Tulosten luotettavuutta ja kansainvälistä vertailtavuutta varmennettiin osallistumalla kahdeksaan kansainväliseen pätevyystestiin.

Taulukko 4. Kasvinterveyden näytemäärät 2023

	Tuontitarkastukset	Sisämarkkina- valvonta	Kartoitukset ja tuotantopaik- kavalvonta	Vienti	Yhteensä	
Puutarhakasvit	48	53	1 271	11	1 383	40 %
Peruna	5	90	1 145	104	1 344	39 %
Puu ja metsä	51	96	392	139	678	20 %
Muut	13	6	12	2	33	1 %
Näytteet yhteensä	117	245	2 820	256	3 438	
Tutkimukset yhteensä	124	392	5 644	269	6 429	
Näytteiden %-osuus	3 %	7 %	82 %	8 %		

Kuva 3. Akkreditoitusti tehtyjen tutkimusten osuuden kehittyminen

Kasvinterveyden tarkastuksiin käytettiin 3 068 htv:tä Ruokaviraston ja ELY-keskusten tarkastajien työaika, mikä on noin 5,6 htv:tä suunniteltua enemmän (1 124 htv) (1 htv = 200 htp) (Taulukko 5). Ruokaviraston käyttämä työaika tarkastuksiin oli 0,47 htv enemmän ja ELY-keskusten 5,2 htv enemmän kuin mitä oli suunniteltu. ELY-keskusten toteutunut työaika poikkeaa reilusti suunnitellusta. Valvontakauden aikana ei kuitenkaan tehty merkittäviä muutoksia, mikä olisi lisännyt työaika suunnitelmaan verrattuna. Sekä Ruokaviraston että ELY-keskusten työajan kirjaamiseen käytettäviä koodeja on tarkennettu ja yhtenäistetty vuodesta 2022 alkaen. Muutos ei ole kuitenkaan korjannut suunnittelun ja toteutuneen työajan suurta eroa, joka on nähtävissä erityisesti ELY-keskusten osalta vuosina 2021–2023. Asian selvittämistä jatketaan. Valtuutettuja tarkastajia ei vuonna 2023 käytetty, mutta suunnitelmassa oli siihen varaus.

Taulukko 5. Valvontaan käytetyn työajan suunniteltu (S) ja toteutunut käyttö (T) (htp) 2021-2023. (Taulukko ei sisällä Tullin käyttämää työaika)

	2021		2022		2023	
	S	T	S	T	S	T
Ruokavirasto	2 047	1 903	1 776	1 513	818	912
ELY- keskus	1 284	2 200	1 239	2 244	1123	2156
Valtuutetut tarkastajat	11	3	20	2	3	0
Yhteensä	3 342	4 158	3 025	3 759	1 944	3 068

1.4.Kasvien ja kasvituotteiden tuontivalvonta

Kasvinterveystodistusta vaativia eriä tuotiin yhteensä 1 276 erää. Kasvien ja kasvituotteiden fyysisiä tuontitarkastuksia tehtiin Ruokaviraston ja ELY-keskusten toimesta yhteensä 307 kpl, joka on 73 % vähemmän kuin edellisvuonna. Määrä vaihtelee vuosittain sen mukaan, paljonko EU:n ulkopuolelta terveystodistuksen vaativia tuotteita tuodaan maahan (Taulukko 6).

Osa tuotteista tarkastetaan aina maahantuonnin yhteydessä, osalle on säädetty alempi tarkastusprosentti. Kaikille tuontierille tehdään kuitenkin vähintään asiakirjatarkastus. Kasvinterveystodistuksen vaativista tuotteista Suomeen on tuotu eniten tuoreita hedelmiä, vihanneksia ja kasviksia. Venäjältä ei tuotu havupuutavaraa vuonna 2023 vaan puutavaraa tuotiin erityisesti Yhdysvalloista ja Uudesta-Seelannista. Puutarhakasvien tuontimäärille on tyypillistä suuri vuosittainen vaihtelu. Ammattimaiseen kasvintuotantoon tuodaan mm. kesäkukkien ja ruukkukasvien taimiaineistoa sekä yrtytten taimia. Kasvihuonekasvien taimiaineistoa tuodaan lähinnä Israelista, mutta tuontimäärä väheni edellisvuodesta yli kolmanneksen. Avomaakasveja tuodaan vain vähän. Leikkokukkien tuonti Keniasta lisääntyi vuoden 2022 tuodusta kahdesta erästä 96 erään ja määrä kasvoi 151 000 kappaleesta 6,4 miljoonaan leikkokokkuun. Perunan tuonti EU:n ulkopuolelta on muutamia maita lukuun ottamatta kokonaan kielletty. Vuonna 2023 uudensadon perunaa tuotiin viisi erää Israelista. Suurin osa uudensadon perunoista tulee markkinoille muiden EU-maiden kautta. Kiinasta, Valko-Venäjältä ja Intiasta tulevaa mm. kivi- ja alumiinitavaran mukana olevaa puista pakkausmateriaalia tarkastettiin 17 % tuoduista eristä, joten säädöksen vaatimuksena oleva vähintään 15 % tarkastustaso saavutettiin. Käytettyjen koneiden osalta vaadittu 10 % tarkastustaso ylittyi selkeästi ollen 19 % (Taulukko 6).

Taulukko 6. Maahantuodut ja kasvinterveystodistuksen vaativat erät 2023

Tuotetyyppi	Erät (kpl)	Tuontimäärä (kg)	Tarkastetut erät (kpl)
Puutarhakasvit ¹	177	342 671	118
Peruna ²	5	135 000	5
Puu ja metsä ³	369	2 471 728	329
Havupuutavara 1 % RU*	0	0	0
Havupuutavara 100 % RU	0	0	0
Havupuutavara, muut alkuperämaat	30	902 992	28
Lehtipuutavara	73	1 527 693	71
Muut (mm. puutuotteet)	7	41 043	7
<u>Puupakkaukset:</u> **			
Puinen pakkausmateriaali CN, IN, BY (15 %) *	269	-	46
Puinen pakkausmateriaali, muut alkuperät ⁴	-	-	59
Puinen pakkausmateriaali (Tullin tarkastamat)			118
Muut	712		328
Siemenet ⁵	85	120 217	14
Käytetyt maa- ja metsätalouskoneet ⁶ (10 %) *	37	-	7
Kasvikset ⁷ (Tulli)	590	10 178 758	307
Yhteensä kaikki	1 276		614
Yhteensä (Ruokavirasto ja ELY)	686		307

*toteutuneet tarkastusprosentit: 1 % RU puutavara: 0 %, 15 % puupakkaus: 17 %, 10 % koneet: 19 %

**ei terveystodistusvaatimusta (Tullin luku saatu Tullilta, ei Tracesista)

Alkuperämaat:

1) CA, ID, IL, KE, NO, TH, ZA

2) IL

3) PH, US, CA, CN, UA

4) ZA, CA, US, NO, CL, IL, UA, KE, VN, HK, KG

5) CA, CN, CL, CR, KE, JP, MX, TH, GB, GT, IN, NO, NZ, UG, US, TW

6) GB, NO, US,

7) TH, PE, NG, EG, IL, IN, ID, LK, MA, IN, CL, ZA, UG, JP, NZ

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Kasvien tuontivalvonnassa kiellettiin yhteensä 19 erän maahantuonti. Näistä valtaosa oli puista pakkausmateriaalia, joista puuttui ISPM 15 merkintä kokonaan tai se oli puutteellinen. Puuttuvan terveystodistuksen vuoksi maahantuontikieltoja annettiin puutuotteille, käynteille koneille ja siemenille. (Taulukko 1).

Tuonnissa todetut poikkeamat ilmoitetaan eli notifioidaan Traces-järjestelmässä tuontimaan viranomaiselle, Euroopan komissiolle ja EU:n jäsenmaille. Muissa EU-maissa puutavaran pysäytyksiä tehtiin eniten puiselle pakkausmateriaalille (n. 2000) ja lehtipuutavaralle (n. 200, josta valtaosa suvuille *Juglans* ja *Populus*). Näistä pysäytyksistä valtaosa koski asiakirjapuutteita tai ISPM 15 -leimapuutteita, mutta karanteeni- tai suoja-aluehoojia löytyi USA:sta tulleesta lehtipuutavarasta (12 erää, löydöksiä ryhmästä *Coleoptera*). Näistä valtaosa (9) koski *Juglans*-puutavaraa, jota meille ei tuoda.

Puutarhakasveja tai niiden taimia ei jouduttu pysäyttämään ja myös muissa EU-maissa niitä pysäytettiin hyvin vähän. Taimet ovat tuontihetkellä niin pieniä, että niissä ei todennäköisesti näkyisi oireita, vaikka ne olisivatkin saastuneita. Piilosaastunanäytteitä otettiin ainoastaan *Xylella fastidiosan* osalta tuhoajan isäntäkasvieristä. Kasvihuonekasvien taimien piilosaastunanäytteenottoa ei ole tässä vaiheessa järkevää laajentaa, koska tuotavien kasvilajien kasvinterveysriskit eivät ole tiedossa, eikä karanteenituhoojia ole löydetty vastaavista tuonneista muissakaan EU-maissa. Yhden Keniasta lähetetyn leikkokukkaerän maahantuonti kiellettiin *Scirtothrips dorsalis* -karanteenituhoojan (II A) takia. *Scirtothrips dorsalis* havaittiin toisen tuhoajan takia otetun näytteen analysoinnin yhteydessä. On mahdollista, että *Scirtothrips*-tuhoojaa on päässyt maahan muiden erien mukana, koska kyseisen tuhoajan toukkia on melko mahdoton havaita paljain silmin tuontitarkastuksessa. Muissa EU-maissa pysäytettiin leikkokukkaeriä erityisesti palmuripsiäisen ja säärystinkääriäisen takia, mutta paljon myös kasvinterveystodistukseen liittyvien puutteiden takia. On syytä epäillä, että matkustajat tuovat mukanaan leikkokukkia tai lisäysaineistoa esittämättä näitä valvontaan. Tulli ei tee matkataroiden pistokoeluentoja tarkastuksia kasvinterveysterisoihin perustuen. On myös mahdollista, että harrastajat tilaavat maahan lisäysaineistoa ilmoittamatta, että lähetys sisältää siemeniä tai muuta kasvimateriaalia.

1.5. Kasvien ja kasvuotteiden sisämarkkinavalvonta

Markkinavalvontaa tehdään EU:n sisämarkkinoilla liikkuville tavaraerille, joihin liittyy riski karanteenituhoojien leviämisestä. Markkinavalvonnan tavoitteet ovat:

- Pää tavoite: Suomeen ei ole asettunut uusia vaarallisia kasvintuhoojia
- Alatavoitteet: EU lainsäädäntö estää Suomelle merkittävimpien vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen sisämarkkinakaupassa kasvi- ja kasvuotteiden erien välityksellä ensisijaisesti tuotantoon

Kokonaisuutena sisämarkkinavalvonnan tarkastustavoitteesta täyttyi 89 % (Taulukko 7). Taimimyymälöiden markkinavalvonta tehtiin suunnitelman mukaisesti. EU:n sisämarkkinoilta tulevaa siemenperunaa tarkastettiin toimijoiden ilmoitusten perusteella. Puutarhatukkujen suunnitellusta tarkastusmäärästä toteutui vain 42 %, koska kasvinterveysrekisterissä löytyy edelleen toimijoita, joiden ei tarvitse kuulua rekisteriin, tai jotka ovat rekisteripäivityksen yhteydessä merkinneet Touko-palvelussa virheellisesti, millaista kasvinterveysalan toimintaa kyseisellä toimipaikalla harjoitetaan. Tämän vuoksi tukkujen tarkastustavoitteet ovat olleet liian korkeat.

Puisen pakkausmateriaalin markkinavalvontaa tehtiin arvioitua vähemmän, tavoitteesta täyttyi 87 %. Tämä johtuu siitä, että tarkastuksia kohdennettiin hiljattain EU-alueelle tullessiin puupakkausmateriaaleihin, jolla pyrittiin siihen, että alkuperä- tai lähettäjämaahan vaikuttaminen on mahdollisimman välitöntä. Alun perin 2023 vuoden tavoite oli tarkastaa kaikkia eriä siten, että yhden toimijan luona käytäisiin vain kerran. Osa ELY-keskuksista alkoi soveltaa uutta riskiperusteista tarkastustapaa jo vuoden 2023 puolella. Tämä saattoi selittää suunnitelmasta jäämistä, mutta kasvinterveyden tilaan sillä ei ollut vaikutusta.

Etäkaupan valvonnan kehittämisessä yritettiin tehdä koeosto tori.fi myyjälle, joka myi taimia ilman kasvipassia. Koeosto epäonnistui, koska myyjä ei suostunut myymään taimia. Häneen oltiin kuitenkin yhteydessä sähköpostitse ja tiedotettiin vaatimuksista. Lisäksi oltiin yhteydessä tori.fi:hin, jonka toimesta poistettiin pyynnöstä kyseinen ja muutama muu omenapuiden ja varteoksien ilmoitus alustalta.

Kaikki sisämarkkinatavarasta tehdyt pysäytykset notifioidaan Euroopan komissiolle ja EU:n jäsenmaille iRASFF-järjestelmän kautta, jonka käyttö kasvinterveyden notifiointeissa aloitettiin toukokuussa 2023. Notifikaatioiden avulla varmistetaan, että viranomaiset saavat nopeasti tiedon maastaan toimitetun tavaraerän puutteista ja voivat tarvittaessa aloittaa toimenpiteitä varmistukseksi, ettei vaatimusten vastaisia eriä jatkossa toimiteta sisämarkkinoille.

Taulukko 7. Sisämarkkinavalvonnan tarkastukset 2023

Tarkastustyyppi	Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Puutarhakasvit	212	195	92 %
Kasvipasseja myöntävät tukut*	38	16	42 %
Taimimyyvälät	174	179	103 %
Peruna (siemenperuna)	39	29	74 %
Puu ja metsä (puupakkaukset)	93	81	87 %
Yhteensä	344	305	89 %

*Omaavalvonnan tarkastus tehty 7 tarkastuksessa

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Kasvien sisämarkkinavalvonnassa annettiin 10 markkinointikieltoa. Taimimyyvälöissä annettiin kieltopäätöksiä tulipoltteen isäntäkasveille puuttuvien PZ- suoja-aluekasvipassien vuoksi. Kieltopäätösten lisäksi taimimyyvälätarkastuksilla annettiin lievempiä, pöytäkirjaan tehtäviä huomautuksia kasvipassipuutteiden, rekisteröitymis- ja jäljitettävyydsuutteiden vuoksi.

Puisen pakkausmateriaalin markkinavalvonnassa annettiin kieltoja elävien sukkulamatojen, hyönteisten ja puuttuvien ISPM 15 -merkintöjen vuoksi. Kasvihuonesektorilla ei annettu markkinointikieltoja. Takaisinveitoja ei tehty. (Taulukko 1). Lisäksi löydettiin taimivälittäjältä kaksi *Phytophthora*-taudin saastuttamaa mansikantaimierää pistokokeena tehdyssä piilo-saastuntanäytteenotossa (NL ja DE). Taimet olivat jo vastaanottajilla kasvatuksessa tuloksen tultua, joten tapaukset eivät näy markkinointikielloissa. Nämä tapaukset, sekä viljelijöiltä saadut tiedot osoittavat, että *Phytophthora*-taudit ovat edelleen yleinen ongelma muista EU-maista peräisin olevassa marjakasvien taimiaineistossa.

Markkinakieltojen määrässä ei ole tapahtunut poikkeavaa muutosta. Puisen pakkausmateriaalin poikkeamien osalta ei voida varmuudella sanoa, johtuuko löydökset ISPM 15 -käsittelyn puutteesta vai siitä, että käsittely ei ole riittävä. Muissa EU-maissa kasvihuonekasveihin liittyviä pysäytyksiä tehtiin eniten tomaatinsiemenille (ruskokurttuvirus ja perunan sukkulamukulaviroidi) sekä fiikuksille (*Ficus mosaïc virus* ja *Meloidogyne enterolobii*) ja sitruksille (*Citrus tristeza virus*), joita myydään mm. huonekasveina. Lisäksi tehtiin pysäytyksiä kasvipassipuutten takia. Suomessa kasvihuonekasvien sisämarkkinavalvontaa tehdään vain puutarhatuokissa, jotka toimittavat kesäkukkien ja ruukkukasvien taimia viljelmille. Sisämarkkinavalvontaa ei siis kohdisteta kuluttajille tarkoitettuihin vihannesten taimiin, ruukkukasveihin tai leikkokukkisiin, eikä syötäviin vihanneksiin, koska leviämiskäsiä ammattituotantoon pidetään pienenä.

Belgia lähetti Suomelle iRASFF-notifikaation, jonka perusteella Suomesta peräisin olevasta havupuutavarasta oli löytynyt eläviä "matoja". Belgian viranomaiset ei kuitenkaan kyennyt vahvistamaan löydöstä, joten määräys ja koko tapaus jäi epäselväksi.

Unkari lähetti Suomen maa- ja metsätalousministeriölle osoitetun kirjeen, jossa ilmoitettiin Puolan kasvintarkastusviranomaisten huomanneen, että Suomesta Unkariin matkalla olevasta ruokaperunalähetyksestä puuttui kasvinterveysäädösten vaatima viljelijän tai pakkauksen kasvinterveysrekisteritunnus. Ruokavirasto antoi asiasta huomauksen toimijalle asian korjaamiseksi jatkossa ja Puolan sekä Unkarin kasvinterveysviranomaisille lähetettiin selvitys asiasta ja korjaavista toimenpiteistä. Unkari ilmoitti, että asia on heidän puolestaan selvä.

1.6. Kasvintuhoojien kartoitukset, tuotantopaikka- ja toimenpidevalvonta

Kasvintuhoojien kartoituksen päätavoitteina on osoittaa, esiintyykö karanteenituhooja Suomessa tai tietyllä alueella Suomessa ja jos esiintyy, löytää sen mahdollisia uusia esiintymiä. Kartoituksilla voidaan myös selvittää yksittäisen esiintymän laajuutta tai saastuneella alueella sijaitsevan yksittäisen alueen tuhojavapautta. Kasvintuhoojien kartoitusten avulla varmistetaan myös vientiedellytykset.

Toimenpidevalvonnan tavoite on varmistaa, että toimija noudattaa määrättyjä toimenpiteitä ja toimenpidevalvonnan perusteella voidaan todeta tuhoaja joko hävitetyksi ja kumota tuhoajan hävittämis-/torjuntapäätös tai jatkaa toimenpiteitä, jos tuhoajaa ei ole saatu hävitettyä.

Kartoituksia, tuotantopaikka- ja toimenpidevalvontoja tehtiin yhteensä 1 681 kpl, mikä oli 113 % tavoitteesta (Taulukko 8). Vuosittaista vaihtelua suunniteltuihin määriin aiheuttavat tuhojalöydökset, resurssien kohdentaminen ja tarkastuskauden aikana tehdyt muutokset esimerkiksi ansojen tarkastustiheyteen ja näytteiden ottoon. Vaihtelua aiheutuu myös monivuotisesta kartoitussuunnitelmasta, joka painottuu eri vuosina eri sektoreille. Vuosittain kartoitettavien pakollisten karanteenituhoojien lisäksi vuonna 2023 kartoitettiin monivuotisen kartoitussuunnitelman mukaisesti perunatuhoojia. Kartoitettavat tuhoajat on lueteltu taulukossa 9.

Taimitarhatarkastusten suunnitellusta määrästä toteutui vain 77 %. Tämä johtui siitä, että omavalvonnan tarkastettavia kohteita oli arvioitu olevan enemmän kuin niitä todellisuudessa oli ja osa voitiin myös jättää tarkastamatta edellisten vuosien omavalvonnan tarkastustulosten perusteella. Vihannestuotannon tarkastuksista toteutui vain 69 %, koska ruskokurttuviruksen kartoitusnäytteenottoa jouduttiin elokuussa pienentämään ennalta suunnitellun näyttemäärän ylittymisen vuoksi. Muuten puutarhatuotannon ja viheralueiden tarkastukset

toteutuivat suunnitelman mukaisesti. Kasvihuoneviljelmillä kartoitettiin karanteenituhoojia ja valvottiin erityisesti ammattiviljelyyn tarkoitettujen koriste- ja vihanneskasvien taimien tuotantoa. Kasvihuonetuotannossa kartoitettiin neljää karanteenituhoojaa. Säärystinkääriäisen ja paprikankukkakärsäkkään kartoituksessa käytettiin feromoniansoja (71 viljelmää) ja ruskokurttuviruskartoituksessa piilosaastutanäytteiden (noin 150 viljelmää ja lähes 1 200 näytettä) ottamista myös oireettomista kasvustoista. Ruskokurttuviruskartoitus keskitettiin tomaatin päätuotantoalueille. Kasvipassin käyttöoikeudellisten kasvihuoneviljelmien omavallion yhteydessä kartoitettiin kesäkukka- ja ruukkukasviljelmillä *Xylella fastidiosa* -bakteeria ottamalla isäntäkasveista piilosaastutanäytteitä. Muita kesäkukka- ja ruukkukasviljelmiä ja leikkokukkaviljelmiä ei tarkastettu.

Perunan ja sokerijuurikkaan tuhojakartoitukset toteutuivat suunnitelman mukaisesti rengasmätien (90 %), juurikkaan ritsomaniataudin (BNYVV) (94 %) ja perunasyövän (78 %) kartoituksia lukuun ottamatta. Syksyn runsaat sateet käytännössä estivät tarkastusten tekemistä ja paikoitellen kartoitettavien kohteiden perunasato jäi nostamatta.

Peruna-aneroisasetuksen mukainen seurantakartoitusvelvoite on puoli prosenttia muun kuin siemenperunan tuotantoalasta. Vuoden 2023 kartoitustoteuma oli noin 3 %. Peruna-aneroiskartoituskohteet valitaan Ruokaviraston toimesta niin, että kaikki perunatoimijat ovat mukana kartoituskohteina. Alueellisesti aneroiskartoitusten pääpaino on kuitenkin ruokaperunatuotannon päätuotantoalueella. Syksyllä kerättiin Euphresco-aneroisrotututkimusta varten saastuneeksi todetuilta pelloilta viisi alueellista näytettä. Tavoitteena on saada tietoa Suomessa esiintyvistä aneroispopulaatioista. Siemenperunatuotannon pelloille aneroisen esiintyvyysskartoitusta tehtiin siementarkastusyksikön toimesta. Osa pelloista jäi tarkastamatta sateisen syksyn ja aikaisen talventulon vuoksi. Juurikkaan nekroottisen kelta-suoniviruksen (BNYVV) kartoitukseen liittyvä maanäytteiden otto tehtiin osin omina kartoituksina, osin aneroiskartoitusten yhteydessä.

Perunakasvuston tarkastuksissa tarkastettiin koloradonkuoriaisen lisäksi erityisesti *Epitrix*-sukakirppojen ja koisokempin (*Bactericera cockerelli*) esiintyvyys. Koisokempin esiintyvyyttä kartoitettiin myös ansojen avulla. Perunasyöpäkartoituksia tehtiin erillisinä tarkastuskäynteinä perunapelloille perunan nostoaikaan. Perunan mukuloita tarkasteltiin silmämääräisesti ja mukuloista etsittiin mahdollisia perunasyövän oireita. Perunan mukulatarkastuksessa otettiin sadonkorjuun jälkeen eräkohtaiset näytteet rengasmätien laboratoriotutkimuksiin. Tarkastettavista mukulaeristä tarkastettiin silmämääräisesti erityisesti perunasyövän, *Epitrix*-sukakirpan ja *Meloidogyne*-aneroisten mukuloihin aiheuttamia oireita. Tuhoojien oireita ei havaittu, joten tarkemmille laboratoriotutkimuksille ei ollut tarvetta.

Viiden vuoden välein kartoitettavat perunantuhoojat vuonna 2023 olivat *Nacobbus aberrans*-aneroinen, Andean potato weevil -kärsäkäs, *Thecaphora solani*-sieni ja *Ralstonia pseudosolanacearum*-bakteeri. Tuhoojakartoitus ja tutkimus tehtiin rengasmätätarkastusten yhteydessä otetuista mukulanäytteistä. Tuhoojat tutkittiin *Nacobbus aberrans*-aneroisen ja Andean potato weevil -kärsäkkään osalta 32 perunanäytteestä ja *Thecaphora solani*-sienen osalta 56 perunaerästä. Kyseisiä tuhojia kartoituksessa ei todettu, eikä niitä tiedetä *Ralstonia pseudosolanacearum*-bakteeria lukuun ottamatta esiintyvän EU:ssa.

Saarnenjalosoukon kartoitusta jatkettiin Kaakkois-Suomen, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueilla. Kartoitus jatkui myös Ahvenanmaalla.

Taulukko 8. Kartoitukset, tuotantopaikka- ja toimenpidevalvonnat 2023

Tarkastustyyppi	Kohteet			Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Avomaan puutarhakasvit	320	237	74 %	322	247	77 %
Taimitarhatuotanto	104	71	68 %	104	73	70 %
Varmennettu taimituotanto	6	6	100 %	8	6	75 %
Viheralueiden kartoitus	146	139	95 %	146	147	101 %
Tuhoojailmoitukset	64	21	33 %	64	21	33 %
Kasvihuonekasvit	299	274	92 %	549	453	83 %
Koristekasvien taimituotanto	3	4	133 %	12	13	108 %
Vihannesten taimituotanto	5	7	140 %	81	90	111 %
Koristekasvituotanto	126	112	97 %	126	122	97 %
Vihannestuotanto	165	151	92 %	330	228	69 %
Peruna ja sokerijuurikas	321	280	87 %	338	322	95 %
Rengasmätä: kartoitus	79	68	86 %	79	71	90 %
toimenpidevalvonta	8	3	38 %	16	5	31 %
Peruna-ankeroinen: kartoitus	76	70	92 %	76	78	103 %
toimenpidevalvonta	55	40	73 %	55	44	80 %
Koloradonkuoriainen, <i>Epitrix</i> - ja <i>Bactericera cockerelli</i> : kartoitus	59	63	107 %	59	77	131 %
Koloradonkuoriainen: toimenpidevalvonta	4	2	50 %	13	13	100 %
Ritsomaniakartoitus	17	16	94 %	17	16	94 %
Perunasyöpäkartoitus	23	18	78 %	23	18	78 %
Puu ja metsä	361	370	102 %	579	659	114 %
Aasianrunkojäärän ansakartoitus	14	13	93 %	117	127	109 %
Mäntyankeroiskartoitus	270	279	103 %	270	279	103 %
Muut tuhoojakartoitukset (ansat ja käsinpyynnit)	77	78	101 %	192	253	132 %
Yhteensä	1 301	1 197	92 %	1 491	1 681	113 %

Suoja-alueoikeuksiin liittyvät kartoitukset

Suomella oli vuonna 2023 suoja-alueoikeus kolmelle tuhoojalle: koloradonkuoriainen, juurikkaan ritsomaniatauti (BNYVV) ja tulipolte. Koloradonkuoriaiskartoitus toteutettiin valvontasuunnitelman pohjalta kartoitusten ja toimenpidevalvontojen osalta ja havaintoja otettiin vastaan sähköpostitse ja tuhoojailmoituslomakkeella. Kaikki havaintoilmoitukset pystyttiin varmistamaan ilmoitusten liitteinä olevien kuvien perusteella. Yleisin ilmoituksen aiheuttaja oli pyjamalude, joka on Suomessa yleistynyt viime vuosina. Juurikkaan ritsomaniataudin suoja-aluekartoituksen maa-aineksen näytteenotto toteutettiin osin peruna-ankeroisnäytteenoton yhteydessä ja osin juurikastiloilta. Tulipoltetta kartoitettiin viheralueilla, taimitarhoilla ja taimimyymälöissä. Tulipoltteesta saatiin kansalaisilta havaintoilmoituksia, joista tarkastettiin kuvien perusteella valitut epäilyttävät kohteet. Kartoitukset ajoitettiin sääolosuhteiden otollisuutta tulipolteen oireiden esiintymiselle ennustavaa MaryBlyt-mallinnusta apuna käyttäen. Ennuste päivittyi Ruokaviraston [nettisivuille](#) päivittäin. Suoja-aluehoojia ei kartoituksissa löydetty.

Taulukko 9. Vuonna 2023 kartoitetut tuhoajat ja niiden tarkastusmäärät (kpl)

Tuhoaja	Hätätoimenpidepäätös	EU:n kontrolliasetus	Kartoitusohjelma	Suoja-alueoikeus	Tarkastusmäärä 2023
Aasianrunkojäärä (<i>Anoplophora glabripennis</i>) ^{2, 3,4,7}	x		x		471
Andean potato weevil complex ¹			x		30
<i>Bactericera cockerelli</i> ^{1,7}			x		46
Japaninturilas (<i>Popillia japonica</i>)			x		311
Juurikkaan ritsomaniatauti (BNYVV) ¹				x	16
Juuriäkämäankeroiset (<i>Meloidogyne</i> spp.) ¹			x		84
Kiinanrunkojäärä (<i>Anoplophora chinensis</i>) ⁴	x		x		355
Koloradonkuoriainen (<i>Leptinotarsa decemlineata</i>) ¹				x	69
<i>Monochamus</i> ssp. ^{2,7}			x		141
Mäntyankeroinen (<i>Bursaphelenchus xylophilus</i>) ²	x		x		284
<i>Nacobbus aberrans</i> ¹			x		30
Paprikankukkakärsäkäs (<i>Anthonomus eugenii</i>) ^{5,7}			x		178
Persikkakärsäkäs (<i>Conotrachelus nenuphar</i>) ^{4,6}			x		292
Peruna-ankeroiset (<i>G.pallida</i> ja <i>G.rostochiensis</i>) ¹		x	x		102
Perunasyöpä (<i>Synchytrium endobioticum</i>) ¹		x	x		102
Pihkakoro (<i>Fusarium circinatum</i>) ^{2,4}	x		x		265
Pronssijalosoukko (<i>Agrilus anxius</i>) ^{2,4,7}			x		29
Punakaulusjäärä (<i>Aromia bungii</i>) ^{4,6}	x		x		208
Rengasmädät (<i>R.solanacearum</i> , <i>C.sepedonicus</i> ja <i>R.pseudosolanacearum</i>) ¹		x	x		92
Rose rosette virus ⁴	x		x		186
Saarnenjalosoukko (<i>Agrilus planipennis</i>) ^{4,7}			x		100
Siperianmäntykehrääjä (<i>Dendrolimus sibiricus</i>) ^{2,7}			x		12
Sukakirpat (<i>Epitrix</i> ssp.) ¹	x		x		140
Säärystinkääriäinen (<i>Thaumatotibia leucotreta</i>) ^{5,7}			x		175
<i>Thecaphora solani</i> ¹			x		56
Tomaatin ruskokurttuvirus (ToBRFV) ⁵	x		x		272
Tulipolte (<i>Erwinia amylovora</i>) ⁴				x	344
<i>Xylella fastidiosa</i> ^{4,5}	x		x		44

1 perunan tarkastusten yhteydessä

2 puien pakkausmateriaalin/puutavaran maahantuontipaikkojen, satamien, teollisuuskeskittymien, kaatopaikkojen ja puutavaran varastointipaikkojen ympäristöt, hakkuualueet, metsät

3 esim. kiinalaisen kivitavaran varastojen lähialueet

4 taimitarhat, taimimyymälät, viheralueet, ulkomaista alkuperää olevat kasvit

5 kasvihuonetuotannon tarkastusten yhteydessä

6 hedelmätarhatarkastusten yhteydessä

7 feromoni- tai liima-ansakartoitus

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Uusia karanteenikasvintuhoojien torjuntapäätöksiä annettiin 15, kun vuonna 2022 niitä annettiin vain 6. (Taulukko 1).

Avomaan puutarhakasvien tarkastuksissa ei löydetty karanteeni- tai laatutuhoojia (RNQP). Kartoitusten tilastollista luotettavuutta ei ole määritelty. Näin ollen tulosten perusteella ei voida vetää johtopäätöstä, että tuhoojia ei esiinny. Avomaakasveilla esiintyvien karanteenituhoojien löytämiseen kartoituksissa liittyy monia haasteita johtuen esimerkiksi tuhoojien biologiasta, ja jatkossa kartoituksissa pyritään parempaan luotettavuuteen mm. riskikohteiden määrittelyn ja tarkastusmenetelmien osalta. Tavoitteena on määrittää tilastollinen luotettavuus aina kun se on mahdollista.

Tomaatin ruskokurttuvirusta (ToBRFV) löydettiin Suomessa kahdelta viljelmältä: yhdeltä vihannesviljelmältä ja yhdeltä taimituotantopaikalta. EU-maissa tomaatin ruskokurttuvirus oli yleisin vuonna 2023 kasvihuonetuotannossa todettu karanteenituhooja (88 esiintymää). Muut yleisimmät karanteenituhoojaesiintymät olivat kasvilajeilla, joita ei kasvateta kasvihuoneviljelmillä Suomessa. Taimituotannosta ruskokurttuvirusta ei ole aiemmin Suomessa havaittu. Tämä voi johtua siitä, että piilosaastuntanäytteitä otettiin taimituotannosta aiempaa kattavammin. Vaikka viruksen esiintyminen toimitetussa näytteessä pystyttiin osoittamaan luotettavasti (viruksen RNA poikkesi laboratorion käyttämästä kontrollikannasta) ja tuloksesta konsultoitii myös EU:n referenssilaboratorion asiantuntijoita, jäi tapauksesta kuitenkin avoimia kysymyksiä. Vaikka taimierää oli jo ennätetty toimittamaan eteenpäin, ei virusta enää löydetty taimet vastaanottaneelta viljelmältä, vaikka näytteitä otettiin myös kuukausien kuluttua toimituksesta. Taimituotannossa havaittu esiintymä todettiin hävitetyksi tammikuussa 2024. Kummankaan 2023 todetun esiintymän kohdalla ei viruksen leviämisreittiä saatu selville. Vuonna 2022 todetut ruskokurttuviruksen esiintymät (2 kpl) todettiin hävitetyiksi ja torjuntapäätökset lopetettiin. Koska ruskokurttuviruksen leviämiskäsi vihannesviljelmille erityisesti siementen mukana tiedetään suureksi, otettiin taimituotannosta runsaasti näytteitä. EPPO:n mukaan ruskokurttuviruksen oireita ei näy tomaatin ja paprikan taimien tuotannon aikana, joten silmävaraisesti taimien puhtautta ei pysty havaitsemaan. Viruksen löytymiseen liittyvien avoimien ja osin epäselvien kysymysten (kuten miksei virus näytä monistuvan kasvustossa myöhemmin, jolloin sen voitaisiin havaita toistamiseen) perusteella päätettiin, ettei ruskokurttuviruksen piilosaastuntanäytteitä enää jatkossa oteta taimista.

Monivuotisen kartoitussuunnitelman mukaisesti kesäkukka-, ja ruukkukasviviljelmillä kartoitettiin vain *Xylella fastidiosa* -bakteeria. Koska karanteenituhoojakartoituksia tehdään koristekasviviljelmillä vain 1–2 vuoden välein tehtävien kasvipassin käyttövelvollisten omavalvontatarkastusten yhteydessä, ei vuoden 2023 tarkastusten perusteella voida sanoa, etteikö koristekasvituotannossa olisi voinut olla karanteenituhoojaesiintymiä. Ruokavirasto ei kuitenkaan ole saanut viljelijöiltä niitä koskevia havaintoilmoituksia.

Uusia peruna-ankeroisen torjuntapäätöksiä annettiin 13. Vanhoja päätöksiä saatiin kokonaan kumottua lähes saman verran. Vanhojen peruna-ankeroispäätösten päivittämistä uuden EU-asetuksen mukaiseksi tehtiin ELY-keskusten toimesta. Muutostyö on vielä joillakin alueilla kesken. Päivityksen myötä ankerospäätösten kokonaismäärä tulee vielä pieneneään. Ankerospäätökset ovat käytännössä pitkäaikaisia. Koloradonkuoriaisia ei todettu ja kaksi voimassa ollutta vanhaa toimenpidepäätöstä saatiin kumottua. Uusia rengasmätätapauksia ei todettu ja yksi vanha vaalearengasmädän torjuntapäätös kumottiin. Perunasäpö, *Meloidogyne* -äkämäankeroista, *Epitrix* -koisokirppaa, eikä muitakaan kartoitettavia perunan tuhoojia todettu.

1.7.Kasvipassitoimijoiden omavalvonnan tarkastukset

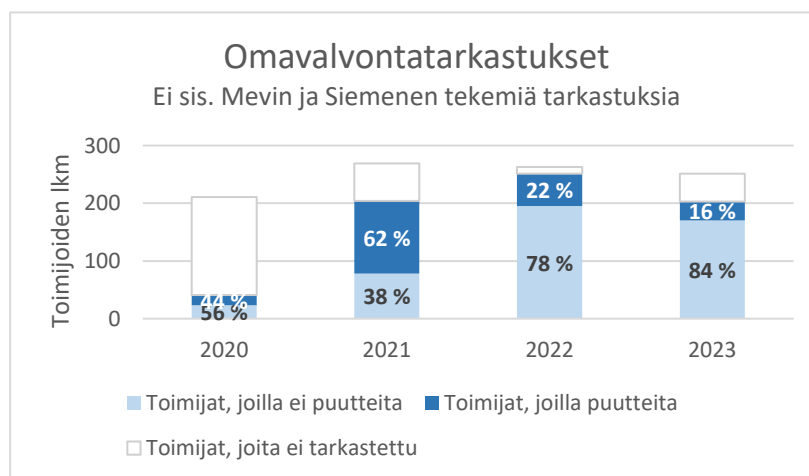
Omavalvonnan tarkastuksia tehtiin yhteensä 239 kasvipasseja myöntävälle toimijalle, joista 203 oli kasvinterveyden toimijaa (kasvihuone- ja taimitarhaviiljelmät, tukkuliikkeet, taimimyy-mälät) ja 36 metsänviljelyaineiston toimijaa (metsätaimiharhat, siemenpakkaamot). Vuonna 2023 jätettiin ensimmäistä kertaa 47 kasvipassitoimijan omavalvonnan tarkastukset teke-mättä edellisten vuosien tarkastustulosten perusteella. Tarkastettavien kasvipassitoimijoiden tarkastusten toteuma oli 98 %. Ennakotarkastuksia ennen kasvipassin käyttöoikeuden myöntämistä tehtiin 17 toimijalle.

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Kokonaisuutena kasvipasseja myöntävien toimijoiden omavalvonnan tarkastuksissa havait-tiin puutteita 19 % tarkastetuista toimijoista, mikä oli hieman vähemmän kuin edellisvuonna. Kasvinterveyden toimijoilla puutteita oli 16 % tarkastuksista. Riskinhallintasuunnitelma puut-tui tai siinä oli puutteita 24 % tarkastuksista. Eniten kirjaus- tai muita puutteita havaittiin omavalvontana tehtävien tuhoajatarkastusten tekemisessä ja niiden tulosten kirjaamisessa (7 %) sekä kasvipassimerkinnöissä (6 %). Toimijoista 4 % ei ollut suorittanut kasvinterveysvas-taavan verkkokoulutusta. (Taulukko 10., kuva 4). Metsänviljelyaineiston kasvipassitoimijoilla puutteita oli 33 % tarkastuksista ja suurin osa näistä (83 %) oli kasvipassipuutteita ja loput (17 %) puutteita kasvinterveysvastaavan koulutuksessa tai nimeämisessä. Tarkastustulosten perusteella kehitettävää on myös tarkastustoiminnassa, jotta toimijalle määrätään selkeästi korjaavat toimenpiteet puutteita havaittaessa. Yksi kasvipassitoimija ei ollut noudattanut mi-tään lakisääteisiä velvoitteita, eikä asioita korjattu uusintatarkastuksista ja huomautuksista huolimatta. Toimijalle määrättiin maksettavaksi hallinnollinen seuraamusmaksu.

Taulukko 10. Tuloksia kasvinterveyden toimijoiden omavalvonnan tarkastuksista 2023

Tarkastettava asia	Kunnossa %	Puutteita tai puuttuu %
Riskinhallinta(omavalvonta)suunnitelma	76	24
Toiminta- ja takaisinvetosuunnitelma	97	2
Kasvipassimerkinnät (oma kasvipassi)	94	6
Jäljitettävyys	98	2
Vastaanottotarkastus	95	5
Omavalvonta tuotannon aikana	93	7
Kasvinterveysvastaavan verkkokoulutus suoritettu	96	4

Kuva 4. Kasvinterveyden toimijoille tehtyjen omavalvontatarkastusten toteutumisen

1.8. Kasvien ja kasvituotteiden vientivalvonta

Vientivalvonnan tavoitteena on varmistaa, että vietävät erät täyttävät vastaanottajamaan kasvinterveydelliset vaatimukset. EU:n ulkopuolisiin maihin vietäviä kasvinterveystodistusta vaativia kasvituotteita tarkastetaan vientihetkellä eräkohtaisina tarkastuksina tai ennakolta tuotantopaikalla tehtävänä vientivalmiustarkastuksena. Lisäksi tarkastetaan viennin edellytyksenä puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsitteleviä sahoja tai standardin mukaisesti käsitellystä puusta pakkausmateriaaleja valmistavia toimijoita. Koska vietävät tuotteet tarkastettiin pääasiassa vientivalmiustarkastuksilla, on eräkohtaisten vientitarkastusten määrä pieni. Eräkohtaisten vientitarkastusten määrä laski 25 % vuodesta 2022.

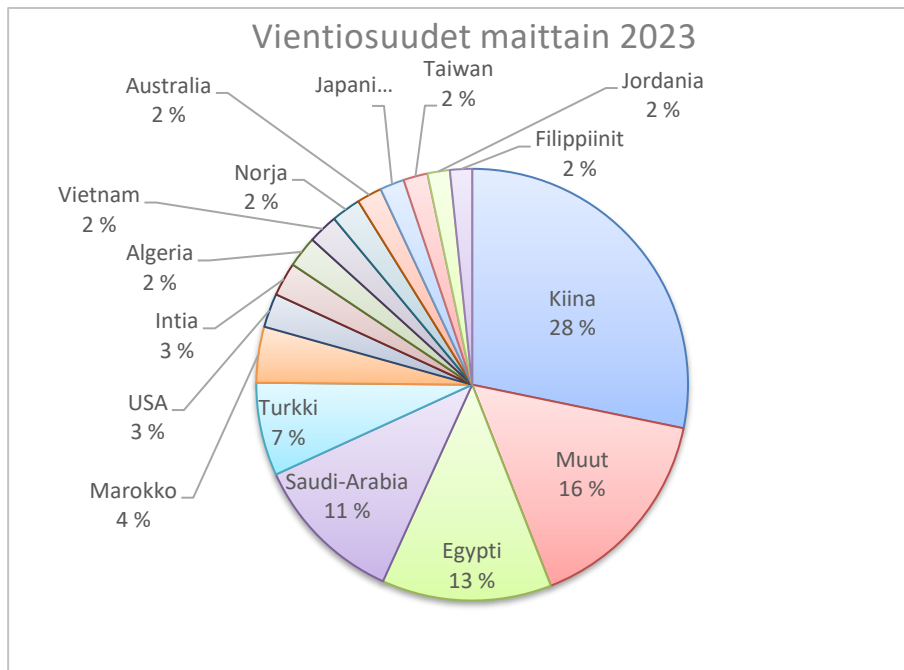
Vientitodistuksia laadittiin 9 733 kasvinterveystodistusta vaativalle lähetykselle, joista suurin osa oli edellisvuosien tapaan puutavaraa ja toiseksi suurin osa ryhmä muut tuotteet, joka pitää sisällään mm. elintarvikkeita, kasveja, siemeniä ja työkoneita (Taulukko 11). Vientitodistuksia myönnettiin 15 % vähemmän kuin vuonna 2022. Metsäteollisuuden edellisvuodesta laskenut puutavaran vienti heijastui todistusmääriin. Ukrainan sodan vaikutukset näkyivät edelleen siinä, että Venäjälle ei enää laadittu vientitodistuksia. Eniten kasvinterveystodistusta vaativia tuotteita vietiin Kiinaan, Egyptiin, Saudi-Arabiaan ja Turkkiin, joiden yhteisöosuus oli 59 % kasvinterveystodistusta vaativasta viennistä (Kuva 5).

Taulukko 11. Vientivalmius- ja eräkohtaiset tarkastukset, ISPM 15-toimijoiden tarkastukset sekä myönnettyjen todistusten määrät (kpl) 2023.

Vientivalvonta	Tarkastukset			Todistukset (kpl)**
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	
Vientivalmiustarkastukset	841	732	87 %	
Vientisahat ja ISPM 15 -sahat	125	107	86 %	
Pakkausmateriaalin valmistajat:				
fyysinen tarkastus	69	34	49 %	
etätarkastus	604	573	95 %	
Puutarhakasvit*		2		
Peruna*		16		
Vientieräkohtaiset tarkastukset ja myönnetyt todistukset		130		9 733
Peruna		0		20
Puutavara		112		7 894
Vilja		11		7
Muut tuotteet		7		1 316
Korvaava terveystodistus				544
Jälleenvientitodistus				291

*vientivalmius sisältyy kartoituslukuihin, ei erillistä tavoitetta

**todistusten kpl määrät sisältävät sekä vientivalmiuden perusteella, että eräkohtaisten tarkastusten perusteella myönnetyt todistukset kyseiselle tuoteryhmälle.

Kuva 5. Vientierien osuus maittain vuonna 2023

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Tarkastuksilla varmistetaan, että maasta vietävät erät täyttävät vastaanottajamaan vaatimukset. Jos EU:n ulkopuolisissa maissa tehdyissä tarkastuksissa havaitaan puutteita Suomesta viedyissä tuotteissa, viennin kohdemaahan tekee asiasta ilmoituksen (notifikaatio) Suomen kasvinterveysviranomaiselle. Näitä ilmoituksia tuli vuonna 2023 viedyistä eristä kaksi. Ruokavirasto selvitti poikkeamien syyt viejien kanssa ja raportoi tuloksista ilmoittajamaalle.

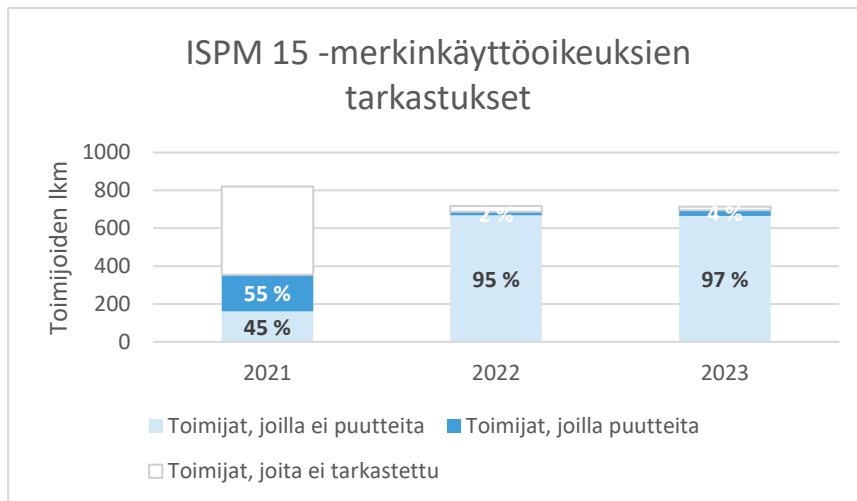
- Venäjä: eläviä hyönteisiä raakatupakassa (3 erää). Nämä lähetykset olivat menneet Venäjälle alun perin Sveitsistä, mutta notifikaatio tuli Suomeen erien ylitettyä rajan Suomessa. Selvitystä tehtiin yhteistyössä Sveitsin viranomaisten kanssa.
- Chile: kasvinterveystodistuspuute ohran siemenillä

1.9. ISPM 15 -toimijoiden valvonta

Puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsittelevät tai sen mukaisesti käsitellystä puusta puisia pakkausmateriaaleja valmistaville ISPM 15 -toimijoille tehtiin yhteensä 709 tarkastusta. Tämä oli 97 % ISPM15-toimijoiden kokonaismäärästä. Tarkastuksista 81 % tehtiin etänä ja 14 % paikan päällä. Sähköisen Touko-asiointipalvelun kautta toimittujen dokumenttien perusteella tehtyjä etätarkastuksia oli 77 % etätarkastuksista.

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

ISPM 15 -toimijoiden tarkastuksissa annettiin huomautuksia 4 % tarkastuksista, joka on hieman enemmän kuin edellisellä vuonna. Huomautus annettiin yleisimmin puun alkuperädokumenttien ja oman leiman kuvan toimittamisen puuttumisesta etätarkastusten yhteydessä (Kuva 6). Suurin osa puutteista pystyttiin korjaamaan uusintatarkastuksilla, mutta muutamassa tapauksessa uusintatarkastuksissa todettiin edelleen vakavia puutteita ja nämä tapaukset (4 kpl) johtavat ISPM 15 -merkinkäyttöoikeuden poistamis- ja seuraamusmaksukuulemiseen.

Kuva 6. ISPM 15-toimijoiden tarkastusten toteutuminen

1.10. Puutarhakasvien taimiaineiston valvonta

Taimiaineiston valvonta kattaa puutarhakasvien taimiaineiston tuotannon, sisämarkkinakaupan ja tuonnin valvonnan. Valvonta perustuu EU:n lisäysaineistolainsäädäntöön, jota ollaan parhaillaan uudistamassa. Taimiaineiston valvonnan tavoitteena on varmistaa taimiaineiston terveys, perinnöllinen laatu sekä tuotantoa ja merkitsemistä koskevien vaatimusten noudattaminen. Lisäysaineistolainsäädännössä on vaatimukset erikseen tavanomaiselle eli CAC-aineistolle ja varmennetulle eli sertifioidulle aineistolle.

Taimiaineistoa koskevien vaatimusten noudattaminen on pääosin toimijoiden vastuulla. Ruokavirasto valvoo vaatimusten noudattamista tuotantopaikoilla tehtävillä tarkastuksilla kasvinterveyden valvonnan yhteydessä. Valvonnassa määrätään seuraamuksia selkeistä tai vakavista puutteista myytävässä taimiaineistossa. Lisäksi Ruokavirasto hyväksyy tuottajat varmennettuun tuotantoon ja tekee hyväksyntäpäätökset Luonnonvarakeskuksen ylläpitämillä esiperusemokusveille sekä vuosittaiset varmennuspäätökset kaikille varmennetun taimiaineiston tuottajille.

Suomessa on kuusi toimijaa, jotka tuottavat puutarhakasvien taimiaineistoa varmennettuna tuotantona. Määrään sisältyy Luonnonvarakeskus, joka valitsee, puhdistaa ja ylläpitää esiperusemokusvit, joista varmennetun aineiston tuotantoketju alkaa. Luonnonvarakeskus yhdessä sopimustuottajansa kanssa tuottavat perusemokusveja, joita taimituottajat käyttävät emokusveina varmennettujen käyttötaimien tuotannossa. Koriste- ja monikäyttökasveja on mahdollista tuottaa myös testattuina käyttötaimina, mutta niitä ei tällä hetkellä ole tuotannossa. Varmennetun taimituotannon toimijat ja muu taimituotanto tarkastettiin suunnitelman mukaisesti. Vuonna 2023 tehtiin kuusi varmennetun taimituotannon tuotantopaikatarkastusta ja tarkastuksilta otettiin näytteitä yhteensä kaksi kappaletta. Esiperusemokusvin hyväksyntäpäätös tehtiin yhdelle vadelmalajikkeelle. Esiperusemokusvien tietojen hallinnoimiseen on tulossa rekisteri *Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa* -hankkeen (SALLI) osana. Tämä antaa mahdollisuuden kehittää ja tehostaa varmennetun tuotannon valvontaa.

Taimiaineistoa koskevat vaatimukset huomioitiin myös sisämarkkinakaupan ja tuonnin valvonnassa. Taimiaineistosäädösten perusteella ei tehty maahantuonti-, markkinointikielto- tai torjuntapäätöksiä vuonna 2023. Huomautuksia annettiin taimimyymälätarkastuksilla taimiaineiston laatu- ja nimilappupuutteiden vuoksi.

1.11. Korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueen valvonta

Korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueen (Tyrnävä ja Liminka) eli High Grade -alueen valvonnan tavoitteena on korkealaatuisen siemenperunan tuotannon turvaaminen sekä kasvintuhoojien leviämisen estäminen alueelle.

High Grade -alueella kartoitettiin perunan vaalea- ja tummarengasmätää sekä kelta- ja valkoperuna-ankeroista. Tämän lisäksi alueella kartoitettiin perunasyyppää, koisokemppiä (*Bactericera cockerelli*), *Epitrix* -sukakirppoja sekä juurikkaan nekroottista keltasuonivirusta. Kartoitusten ja siemenperunan virallisten tarkastusten yhteydessä valvottiin myös High Grade -säädösten vaatimusten täyttyminen tuotantoalueelle markkinoidun siemenperunan osalta. Siemenperunan tuotannossa tulee käyttää vähintään unionin SE- luokkaa olevaa siemenperunaa tai sitä korkeampaa siemenluokkaa. Ruokaperunan tuotannossa alueella noudatetaan myös voimassa olevaa High Grade -alueen lainsäädäntöä ja alueella muun kuin siemenperunan tuotannossa tulee käyttää vähintään unionin E-luokkaa tai sitä korkeampaa siemenluokkaa. Kartoituksia tehtiin High Grade -alueella valvontasuunnitelman mukaisesti eikä alueella todettu karanteenikasvintuhoojia.

1.12. Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden valvonta

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden valvonnan tavoitteena on varmistaa, että makroeliöt eivät aiheuta vaaraa kasvinterveydelle. Suomessa käytettävistä makroeliöistä tulee ilmoittaa tai niiden käytölle hakea lupa Ruokavirastolta. Muiden tuotantopaikkojen valvonnan yhteydessä tarkastetaan, onko käytössä olevat tuotteet ilmoitettu tai niiden käytölle haettu lupa Ruokavirastolta. Lupa voidaan tarvittaessa peruuttaa tai makroeliöiden käytölle asettaa rajoituksia, mikäli ilmenee liiallisia haittavaikutuksia viljelykasveille. Ruokavirasto ylläpitää listaa biologiseen torjuntaan ja pölytykseen hyväksytyistä makroeliötuotteista.

Vuonna 2023 hyväksyttiin viisi uutta makroeliötuotetta. Makroeliötarkastuksia tehtiin 146. tavoitteen ollessa 322 tarkastusta vuonna 2023. Poikkeamia, kuten virheellisiä etikettejä tai tuotteita, joita Ruokavirasto ei ole hyväksynyt, ei löytynyt eikä toimijoilta tullut yhtään ilmoitusta makroeliön aiheuttamista kasviovioituksista. Kirjallisuuden ja Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan makroeliöiden, kuten petoluteiden aiheuttama kasviovioitus on erittäin harvinaista. Vuoden 2023 aikana siirrettiin hyväksytyjen makroeliötuotteiden tiedot Excel-tiedostosta tietokantaan perustuvaan makroeliörekisteriin. Tämä antaa mahdollisuuden kehittää ja tehostaa makroeliöiden käytön valvontaa sekä rekisteritietojen julkaisua Ruokaviraston Avoin tieto -portaalissa.

1.13. Valvontajärjestelmän arviointi ja kehittäminen

Auditoinnit

Arviointi- ja ohjauskäynnin aiheena oli kasvintuhoojien kartoitukset vihannesviljelmillä. Kokonaisuudessa vihannestuotannon kartoituksissa on hyvä tilanne. Tarkastukset ja ohjaus on kunnossa. Poikkeamia ei ollut. Muutamia kehittämiskohteita todettiin ohjeistuksen osalta, osaamisen siirrossa sekä työaikaresurssien suuntaamisessa ja varmistamisessa.

Asiakaspalautteet

Asiakaspalautteita saatiin 21 kappaletta. Palautteet liittyivät muun muassa sähköisen asiointipalvelu Toukon käyttöön, asioiden löytämiseen nettisivuilta, tomaatin ruskokurttuvirustapauksen osalta määräysten antamisen hitauteen, kasvinterveysvastaavan sähköisen

koulutuksen puutteisiin siemenalan toimijoille ja tarkastusohjeiden ymmärrettävyyteen. Palautteen perusteella päätettiin mm. käynnistää sähköisen asiointipalvelu Toukon palvelumuotoiluhanke, parantaa nettisivujen löydettävyyttä ja sisältöä ja huomioida siemenala seuraavassa kasvinterveysvastaavan sähköisen koulutuksen päivityksessä. Toimijoille suunnattu viestintä on myös yksi tärkeimmistä palautteiden myötä tehtävistä korjaavista toimenpiteistä.

Valvontajärjestelmän kehittämistoimenpiteet

Kasvinterveyden valvontaa kehitetään raportointivuoden tulosten, mahdollisten arviointien, saadun palautteen, lainsäädännön sekä muiden tunnistettujen kehittämistarpeiden perusteella ja ne on esitetty taulukossa 12.

Taulukko 12. Valvontajärjestelmän kehittämistoimenpiteet

Kehittämisa-alue	Toimenpide
Ennakointi, valmius ja riskiperusteisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Jatketaan uusien puun tuontikanavien seuranta ja kasvinterveydellisten riskien arviointia. - Puutavaran sisämarkkinakaupan lisääntyä selvitetään millä tavalla saisimme tiedot mahdollisista havupuun tuonneista sisämarkkinakaupan riskikohteista. - Arvioidaan tuontivalvonnan valvontamenettelyiden ja tuontimaiden kasvinterveystilannetta (parannetaan muiden maiden tekemien notifikaatioiden seuranta) - Seurataan eri peruna-ankeroisrotujen yleisyyttä
Asiakkaat	<ul style="list-style-type: none"> - Viestitään valvonnan vaatimuksista ja rekisteritiedon päivittämisen velvollisuudesta - Kannustetaan yhteistyössä Hedelmän- ja marjanviljelijäin liitto ry:n kanssa hedelmän- ja marjaviljelijöitä tarkistamaan kasvipassit ja taimietiketit sisämarkkinoilta suoraan tiloille hankituista taimista ja ottamaan yhteyttä alueen tarkastajaan, jos niissä ilmenee puutteita. - Joidenkin vientimaiden asettamien poikkeavien puutavaran käsittelylämpötila, -aika ja -ajankohtavaatimuksien huomioiminen asiakkaiden toimittamien käsittelytietojen osalta ja vientivalvonnassa - Touko-sähköisen asioinnin palvelumuotoilupalvelun käyttöönoton edistäminen. - Rekisteröitymisen ja rekisteritietojen päivittämisen yksinkertaistaminen
Tarkastukset	<ul style="list-style-type: none"> - Koska Suomessa ei ole havaittu Keniasta tuoduissa leikkokukkaerissä vastaavia asiakirjapuutteita tai tuhojia kuin muissa EU maissa, on tarkastusohjeistusta parantamalla varmistettava, että vastaavat puutteet ja tuhoajat havaittaisiin Suomessa varmasti. - Kasvipassitoimijoiden omavalvonnan pöytäkirjojen kirjauksien kehittäminen ja tarkentaminen, jotta toimijalle määrättäisiin selkeästi korjaavat toimenpiteet puutteita havaittaessa. Tämä varmistaisi yhtenäiset jatkotoimenpiteiden toimintatavat ja yleisempien ongelmien tunnistamista, jota voitaisiin yrittää korjata mm. viestinnällä ja kouluttamisella. - ISPM 15 -tarkastusohjeen tarkentaminen mm. huomautusten antamisen ja hyväksyttävien asiakirjojen osalta. ISPM 15-merkintäoikeuden etätarkastuksen kehittäminen niin, että puutavaran alkuperä pystytään varmistamaan aukottomasti. - Versopoltteen kartoittaminen vuoden 2024 aikana sen vanhoilla esiintymisalueilla ja sitä kautta mahdollisesti EPPO:n tietokannan tuhojastatuksen päivittäminen. Tietokannassa Suomen versopoltteen tuhojastatus on tällä hetkellä transient, mikä saattaa haitata taimitarhakasvien sisämarkkinakauppaa tai kunnan ja sahatavaran vientiä.
Digitalisaatio	<ul style="list-style-type: none"> - Tarkastuksiin käytetyn ja suunnitellun työajan erojen syiden selvittäminen. - Valvontasuunnitelman lukujen päivitys kauden aikana muutoksia tehtäessä

Kehittämialue	Toimenpide
	<ul style="list-style-type: none">- Tarkastuspöytäkirjan huomautukset -osion kehittäminen niin, että ne saadaan helposti raportoitua valvontajärjestelmästä.- Sähköisen kasvinterveystodistuksen laadinnan pilotointi toimijan kanssa vuonna 2024 (Traces-ePHYTO).- Jonkinlaisen paikkatietosysteemin käyttäminen tarkastusten sijaintitietojen kirjaamiseksi puhelimella ja siirtämiseksi Ruokaviraston järjestelmiin vuonna 2024 ja mobiilikasvintarkastus -esiselvitys.

2. METSÄNVILJELYAINEISTO

2.1. Yhteenveto ja arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta

Vuonna 2023 Ruokavirasto tarkasti kuusi siemenviljelyä, joiden yhteenlaskettu pinta-ala oli 28,9 ha. Kolmen viljelyksen maastotarkastuksessa havaittiin puutteita. Toimijat korjasivat puutteet ja viljelykset tai niille tehdyt muutokset rekisteröitiin perusaineistorekisteeriin. Neljän viljelyksen hyväksyminen peruutettiin. Kaikki tilatut työt saatiin tehtyä, joten tarkastustavoite saavutettiin.

Siemenkeräysten valvonnassa ei havaittu puutteita, ja metsänviljelyaineiston jäljitettävyyden toimi hyvin. Vuoden aikana käsiteltiin 121 siemenkeräysilmoitusta, ja myönnettiin 138 kantatodistusta. Toiminnan tehokkuuden mittarina käytetty kantatodistushakemusten käsittelyaika oli keskimäärin 1,4 vuorokautta, mitä voidaan pitää erinomaisena.

Taimitarhojen ja -varastojen tarkastukset tehtiin valvontasuunnitelman mukaisesti. Erityyppisiä metsänviljelyaineiston tarkastuksia tehtiin 181 ja niissä annettiin 14 kirjallista huomautusta merkintöihin liittyvistä yksittäisten tietojen puutteista. Taimien laatu oli hyvä ja merkittäviä taimituhoja ei esiintynyt. Vuoden aikana säädösten vastaisuuksien määrä kasvoi 4,6 prosenttiyksikköä, nousten 7,7 prosenttiin. Vuonna 2023 käsiteltiin 477 tietolomaketta, joilla seurataan EU:n sisämarkkinakauppaa. Taimikauppa Suomesta EU-maihin, erityisesti Ruotsiin, lisääntyi merkittävästi ja kauppa EU-maista Suomeen väheni.

Yksikön metsänviljelyaineiston valvonnalle asetetut tulostavoitteet toteutuivat. Ruokavirasto osallistui merkittävällä työpanoksella sekä metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lainsäädännön uudistustyöhön että uuden metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelman valmistelutyöryhmän työskentelyyn. Työryhmä luovutti raporttinsa maa- ja metsätalousministerille elokuun lopussa.

MEVI-tietojärjestelmää kehitettiin ylläpito- ja kehittämissuunnitelman mukaisesti. Järjestelmään tehtiin kolme tuotantopäivitystä. Priorisoidut kehittämistehtävät ja vuoden kuluessa tulleet lisätehtävät saatiin toteutettua annetun budjetin puitteissa.

2.2. Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokavirasto tarkasti ja rekisteröi vuonna 2023 yhteensä kuusi siemenviljelyä, joiden pinta-ala oli yhteensä 28,9 hehtaaria (Taulukko 13). Tarkastussuunnitelma muuttui vuoden aikana. Yhden kuusen siemenviljelyksen (8,9 ha) tarkastus siirrettiin vuodelle 2024 toimijan pyynnöstä, koska viljelyn harvennus viivästyi. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen tarkastukseen sisällytettiin yksi muovihuoneviljely sekä kaksi pienempää jalojen lehtipuiden viljelyä. Siemenviljelysten tarkastukseen ja rekisteröintiin käytettiin yhteensä 16 henkilötyöpäivää. Lisäksi neljän siemenviljelyn rekisteröinti peruutettiin.

Metsänviljelyaineiston toimittajien on tehtävä ilmoitus siemenkeräysten ajankohdasta ja paikasta hyvissä ajoin ennen keräysten aloittamista. Ilmoitus tehdään ja hyväksytään Ruokaviraston sähköisessä palvelussa (MEVI-tietojärjestelmä), mistä toimija voi tulostaa yhdistetyn käpyetiketin ja kasvipassin. Vuoden aikana käsiteltiin yhteensä 121 siemenkeräysilmoitusta. Siemenkeräysten valvontaa suoritettiin neljässä kohteessa. Hyväksytyt siemenkeräysilmoituksen ja alkuperäketjun valvonnan perusteella myönnettiin yhteensä 138 kantatodistusta. Suomesta ei viety metsänviljelyaineistoa OECD-maihin, joten OECD:n alkuperätodistuksia ei tarvinnut myöntää. Alkuperäketjun valvontaan käytettiin yhteensä noin 11 henkilötyöpäivää.

Vuonna 2023 tarkastettiin 25 metsäpuiden taimitarhaa ja siihen käytettiin yhdeksän henkilötyöpäivää. Lisäksi tarkastettiin kuusi siemenkaristamo ja kuusi siemenpakkauspistettä, joiden tarkastamiseen käytettiin yhteensä kolme henkilötyöpäivää.

Kun metsänviljelyaineistoa siirretään Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon, Ruokaviraston on toimitettava tästä tiedot ostajamaan toimivaltaiselle viranomaiselle. Tietolomakkeita lähetettiin 452 ja vastaanotettiin 25 kappaletta (Taulukko 13). Yhdelle EU:n ulkopuolelta tuodulle siemenerälle annettiin maahantuontilupa. Markkinoinnin valvontaan käytettiin yhteensä 18 henkilötyöpäivää.

Toimijoiden rekisteröinti

Toimijat tarkastivat ja päivittivät 320 toimipisteen rekisteritiedot. Tietonsa tarkastaneiden toimipisteiden osuus kaikista rekisteröidyistä toimipiteistä oli 68 %. Rekisteritietojen päivitykseen käytettiin yhteensä 15 henkilötyöpäivää.

Kotimainen yhteistyö

Kari Leinonen toimi Ruokaviraston nimeämänä asiantuntijana Maa- ja metsätalousministeriön asettamassa uuden metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelman valmistelutyöryhmässä. Työryhmä päivitti arvion Suomen metsätalouden siementarpeesta vuoteen 2060 saakka ja esitti arvion siemenviljelysten perustamistarpeesta. Työryhmän luovutti raporttinsa ”Metsänjalostuksen hyödyt käytäntöön – metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelma 2060” maa- ja metsätalousministerille 31.8.2023.

Ruokavirasto (Kari Leinonen ja Liisa Vihervuori) osallistui metsänviljelyaineiston kauppaa koskevaan EU-lainsäädännön uudistamistyöhön yhdessä MMM:n kanssa.

Ruokavirasto osallistui seuraavien ohjausryhmien toimintaan hankkeiden ohjausryhmissä:

- Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulun (XAMK) ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) tutkimushanke: AiMBRYO - Keinoälyn hyödyntäminen kuusen solukko-taimien idätyksessä ja saannon maksimoinnissa (Kari Leinonen, 26.1., 23.5. ja 6.9.).
- Luonnonvarakeskuksen (Luke) hanke: Ilmastokestävät ja hiiltä sitovat puuntaimet -hanke. (Kari Leinonen ja Liisa Vihervuori, 10.8. ja 24.10.)

Ruokavirasto osallistui seuraaviin sidosryhmätilaisuuksiin:

- Metsätaimiharhapäivät 2023 (17.-18.1.2023, Kari Leinonen, Vuokko Leinonen, Mikko Vainikka ja Liisa Vihervuori)
- Kylvösiemen ja taimiaineistoalajaoston kokous, metsänviljelyaineistoasetus (Teams-kokous 23.8.2023, Kari Leinonen)
- EU-metsäjaosto (Teams-kokous 7.10.2023, Kari Leinonen)
- Maa- ja metsätalousvaliokunta, Kuuleminen U46/2023 Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi metsänviljelyaineiston tuotannosta ja markkinoinnista (Kari Leinonen, 3.10.2023)
- Metsänjalostuksen ja siementuotannon neuvottelukunnan kokoukset (Haapas-tensyrjä 13.10.2023, Kari Leinonen)

Taulukko 13. Metsänviljelyaineiston kaupasta ja kasvinterveydestä annettujen säädösten mukaiset valvonnan suoritteet 2023.

Tarkastustyyppi	Tarkastustavoite / määräarvio 2023		Toteuma 2023	
	Suoritteiden määrä	Työaika htp	Suoritteiden määrä	Työaika htp
Siemenviljelysten maastotarkastus, näytteenotto ja rekisteröinti	36,4 ha	12	28,9 ha	16,4
Siemenviljelysten hyväksymisen peruuttaminen	0	0	4	2
Siemenviljelysten luokan muutos	0	0	1	0,5
Perheen vanhempien rekisteröinti	2	2	0	0
Muut perusaineistorekisterin muutokset	0	0	0	0
Siemenkeräysilmoitusten käsittely	150	4	121	3
Kantatodistusten myöntäminen	150	4	138	5,8
OECD-todistusten ja -etikettien myöntämien	7	0,5	0	0
Siemenkeräysten valvonta	5	2	4	2
Taimitarhojen ja varastojen valvonta	23	11	25	9
Siemenkaristamojen valvonta	6	2	6	2
Siemenpakkauspisteiden valvonta	7	2	6	1
Tietolomakkeiden lähetys	350	8	452	16
Tietolomakkeiden vastaanotto	200	5	25	1
Tuontilupa	0	0	1	0,5
Tuontikiellot ym. markkinavalvonta	2	2	0	0
Toimijoiden rekisteröinti (uudet hakemukset)	5	2	0	0
Rekisteritietojen päivitys	474	23	320	15

Kansainvälinen toiminta

Vuoden 2023 aikana osallistuttiin seuraaviin kansainvälisiin kokouksiin:

- 2023 Technical Working Group Meeting of the OECD Forest (Seed and Plant Scheme) (Bratislava, Slovakia 25.-26.4.2023, Kari Leinonen)
- EU Working Group on Plants, Animals, Food and Feed Section Forest Reproductive Material (Bratislava, Slovakia 26.-27.4.2023, Kari Leinonen)
- European council. Working Party on Genetic Resources and Innovation in Agriculture, Proposal for a regulation on the production and marketing of forest reproductive material (Brussels, Belgium 21.-22.9.2023, 3.11.2023 and Teams-meeting 19.12.2023, Kari Leinonen)
- 2022 Annual Meeting of the OECD Forest Seed and Plant Scheme. (Paris, 26.-27.9.2023, Kari Leinonen)
- European Council. Working Party on International Food and Agricultural Questions (OECD - Forest Reproductive Material) (Brussels, Belgium 29.9.2022, Kari Leinonen)

- Committee on Agriculture and Rural Development of the European Parliament. Public hearing on “Planting the Future - a new legal framework for seeds”, (27.11 2023, Brussels, Kari Leinonen)

2.3.Toiminnan ja tuotteiden säännöstenmukaisuus

Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Säädösten mukaan metsänviljelyaineiston tuottamiseen saa käyttää vain sellaista perusaineistoa, joka täyttää aineistolle asetetut hyväksymisen vähimmäisvaatimukset. Siemenviljelysten vaatimusten täyttymistä valvottiin siemenviljelysten perustamisen ja harvennusten jälkeen tehtävien tarkastusten avulla. Kolmen siemenviljelyksen tarkastuksessa havaittiin puutteita, jotka määrättiin korjattavaksi.

Metsänviljelyaineistoa saa tuottaa, markkinoida ja maahantuoda vain sellainen toimija, joka on merkitty Ruokaviraston ylläpitämään metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Toimijoiden rekisteröinti tarkastettiin 38 toimipisteessä. Rekisteritiedoissa ei ollut huomautettavaa (Taulukko 14).

Taulukko 14. Tarkastustilasto sellaisten säädösten vastaisuuksien esiintymisestä, joista toimijalle on annettu kirjallinen huomautus tai markkinointikielto.

	2022			2023		
	Tarkastuksia, kpl	Säädöstenvastaisuuksia, kpl	%	Tarkastuksia, kpl	Säädöstenvastaisuuksia, kpl	%
Rekisteröinti	38	0	0	38	0	0
Tuotantokirjanpito	36	0	0	36	0	0
Erillään pito ja yksilöinti	32	0	0	35	4	11
Ostajalle annettavat tiedot						
- Taimet	26	0	0	35	8	32
- Kävyt	0	0	0	14	2	14
Taimien laatu	22	0	0	23	0	0
Siemenpakkaukset	8	3	37,5	11	0	0
Yhteensä	163	3	1,8	181	14	7,7

Metsänviljelyaineiston markkinoijan täytyy toimittaa ostajalle säädösten mukaiset tiedot joko pakkausetiketissä tai markkinoitavaa erää seuraavissa asiakirjoissa. Taimietikettien tiedot tarkastettiin 35 ja siemenetikettien tiedot 14 kohteessa. Kahdeksalla toimijalla havaittiin puutteita taimietiketeissä ja kahdella toimijalla siemenetiketeissä (Taulukko 14).

Metsänviljelyaineiston kaupan säädösten mukaan enintään 5 prosenttia markkinoitavan taimierän taimista saa olla sellaisia, jotka eivät täytä säädettyjä laatuvaatimuksia. Taimien laatua tarkastettiin 23 toimipisteessä, ja kaikki tarkastetut taimierät olivat säädösten mukaisia. Esiintyneiden vikojen vuoksi metsänviljelykelvottomiksi luokiteltiin 1,1 % tarkastetuista 6 072 taimesta. Kaikki tarkastetut taimierät täyttivät kuitenkin säädösten vaatimukset. Siementen pakkauksia tarkastettiin 11 kohteessa, ja kaikki pakkaukset täyttivät vaatimukset (Taulukko 14).

Metsänviljelyaineiston toimittajan on pidettävä tuottamastaan, ostamastaan sekä markkinomastaan metsänviljelyaineistosta tuotantokirjanpitoa. Tuotantokirjanpito tarkastettiin 36 toimipisteessä, eikä tarkastuksissa havaittu puutteita. Metsänviljelyaineistoerät on yksilöitävä ja pidettävä erillään kaikissa tuotannon vaiheissa. Taimitarhoilla tämä tarkoittaa sitä, että taimi-, siemen- ja käpyerissä pitää olla tunnus tai tunniste näkyvillä, ja erien on oltava selvästi erotettavissa toisistaan. Tunniste on pystyttävä yhdistämään tuotantoasiakirjoihin, jossa on vaadittavat tiedot. Erillään pidon ja yksilöinnin toteutumista tarkastettiin 35 toimipisteessä. Neljällä toimijan havaittiin puutteita (Taulukko 14).

Puutteiden analyysi

Vuonna 2023 rekisteröitiin yksi uusi kuusen perheiden siemenviljelys, joka oli perustettu parhaiden pluspuiden siementaimilla, jotka oli satunnaistettu viljelyksille muutaman puu ryhmiin. Viljelys oli harvennettu metsänhoidollisin perustein siten, että jäljelle jätettiin parhaat yksilöt siementuotantoa varten. Siemenviljelyksen tarkastus oli normaalia hitaampaa, koska puiden merkinnässä käytetyt lasikuitukepit olivat vioittuneet tai kadonneet hakkuiden yhteydessä. Ennen rekisteröintiä merkintöjen puutteet määrättiin korjattavaksi. Toimija korjasi puutteet ja viljelys voitiin rekisteröidä. Lisäksi rekisteröitiin yksi koivun muovihuonesiemenviljelys luokkaan testattu tarkastuksen ja testaustuloksista toimitetun raportin perusteella.

Muut viljelykset tarkastettiin niille tehtyjen muutosten jälkeen. Yksi tarkastettu kuusen siemenviljelys osoittautui normaalia haasteellisemmaksi, koska se oli perustettu liian kuivalle kasvupaikalle, mikä oli johtanut vartteiden merkittävään kuolleisuuteen. Siemenviljelyksen saneeraussuunnitelmaa muutettiin ja sitä tarkennettiin tilanteen mukaisesti. Viljelyksen muutokset hyväksyttiin rekisteriin, kun kuolleet ja vioittuneet vartteet oli poistettu. Muiden siemenviljelysten tarkastuksessa ei havaittu merkittäviä puutteita. Kaksi pientä viljelystä voitiin rekisteröidä etätarkastuksena toimitettujen asiakirjojen perusteella. Neljän siemenviljelyksen rekisteröinti peruutettiin, koska niitä ei enää käytetty siementuotantoon. Yksi siemenviljelys poistui vuokrasopimuksen lakkaamisen vuoksi. Kaikki siementuotannosta poistuneet viljelykset olivat tulleet tuotantoikänsä päähän.

Erilaisia tarkastuksia metsänviljelyaineiston tuotantopaikoilla tehtiin yhteensä 181 kappaletta. Näissä tarkastuksissa havaittiin 14 säädösten vastaisuutta, joista annettiin kirjalliset huomautukset. Vuoden aikana säädösten vastaisuuksien määrä kasvoi 4,6 prosenttiyksikköä, nousten 7,7 prosenttiin. Yhtenä syynä tähän voi olla MEVI-tietojärjestelmän päivitys, joka auttaa tarkastajia löytämään merkintöjen puutteet helpommin. Tarkastettavia tietoja on paljon ja ne vaihtelevat perusaineistoluokittain, joten puutteiden havaitsemien oli aiemmin nykyistä haasteellisempaa (Taulukko 15).

Eniten puutteita havaittiin taimierien erillään pidon ja yksilöintitietojen sekä ostajalle annettujen tietojen osalta. Yleisin havaittu puute oli se, että tiedoista puuttui merkintä siitä, että aineistoa ei ole muunneltu geeniteknikalla. Tämä tieto vaaditaan erityisesti luokkaan testatulle aineistolle. Syynä tiedon puutteeseen voi olla se, että aiemmin ei ollut tarjolla geenimuunneltua aineistoa kuuselle. Nyt, kun vaatimus tästä merkinnästä laajeni koskemaan myös kuusentaimia, tiedon päivitys oli jäänyt toimijoilta huomaamatta. Lisäksi tietoista puuttui puulajien tieteellinen nimi tai viittaus Ruokaviraston verkkosivuihin, joilta voi löytää siemenviljelysten käyttöalueet.

Vuonna 2023 ei annettu yhtään markkinointi- tai maahantuontikieltoa (Taulukko 15). Kaikki tarkastetut 37 taimierää täyttivät säädösten vaatimukset. Keskimääräinen viallisten taimien

osuus kaikista tarkastetuista taimista oli vain 1,2 prosenttia (otos 6 072 tainta), mikä oli selvästi alle säädösten asettaman 5 % rajan. Taimien hylkäämisen syitä olivat seuraavat:

- eläinten, hyönteisten ja patogeenien aiheuttamat vioitukset (8 %)
- juuriston puutteellinen kehitys, jolloin se ei sido riittävästi paakkua (35 %)
- versojen viat tai epänormaali latvakasvain (30 %)
- taimen pituus oli alle ilmoitetun minimipituuden (21 %)
- paleltuma tai kuivuminen (4 %)
- muut viat (2 %)

Taulukko 15. Seuraamukset säädösten noudattamatta jättämisestä.

Seuraamukset	2022		2023	
	kpl	%	kpl	%
- Kirjallinen huomautus	3	1,8	14	7,7
- Määräaikainen markkinointikielto	0	0,0	0	0,0
- Tuontikielto	1		0	

2.4.Auditoinnit ja muu saatu palaute

Vuonna 2022 metsänviljelyaineiston valvontaa ei auditoitu. IMS-järjestelmään kirjattiin yksi kehittämis ehdotus MEVI-tietojärjestelmään, joka koski rekisteritietojen päivityksen näkyvyyttä toimijan näkyvässä. Kehittämis ehdotus oli hyväksyttävä ja se voitiin toteuttaa ja päivittää käyttöön.

MEVI-tietojärjestelmästä tehtiin katselmointi 16.11.- 8.12.2023 CGI:n konsulttien toimesta. Katselmoinnissa tarkasteltiin olemassa olevaa dokumentaatiota ja havainnoitiin puutteita. Keskeisimmät tunnistetut haasteet olivat hiljaisen tiedon merkittävä määrä ja henkilösidonaisuus, vähäinen dokumentaatio ja Ruokaviraston rajalliset resurssit. Ratkaisuehdotuksena esitettiin järjestelmän käyttöohjeiden kehittämistä ja niiden kokoamista Ruokaviraston Prikka sivustoille mahdollisimman nopeasti käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

2.5.Ennaltaehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet

Toimijoiden säädösten tuntemisen varmistaminen

Metsänviljelyaineiston kaupan valvonnassa käytetään Ruokaviraston ulkopuolisille asiakkaille suunnattua sähköistä asiakaspalvelujärjestelmää. Tämän järjestelmän avulla palvellaan perusaineistoasiakkaita ja Luonnonvarakeskusta tarjoamalla heille tarvittavat tiedot ja dokumentit siemenviljelysten suunnittelussa ja hoidossa verkkopalvelun välityksellä. Järjestelmän avulla ilmoitetaan mm. siemenviljelysten perustamisesta, tulevista harvennuksista tai muista niille tehdyistä muutoksista. Tavoitteena on, että siemenviljelyksille tehtävät toimenpiteet tehdään ennakkoon laaditun suunnitelman mukaisesti ja suunnitelman toteutumisen selvittää joko maastotarkastuksen tai hakijan esittämän luotettavan selvityksen perusteella. Järjestelmään kirjataan havaitut puutteet ja niiden korjaamiseksi tehdyt toimenpiteet sekä tehdään hyväksymispäätökset.

MEVI-tietojärjestelmän avulla varmistetaan siementen alkuperäketjun luotettavuus. Kantatodistuksen myöntämisen edellytyksenä on, että käpyerälle on tehty asianmukainen ilmoitus siemenkeräyksen aloittamisesta hyvissä ajoin. Kaikki käpyerät on merkittävä MEVI-järjestelmästä tulostetuilla etiketeillä tai siemenkeräysilmoituksen tunnuksella. Käpyerien merkintöjä tarkastetaan sekä siemenkaristamoilla että siemenkeräysten valvonnan yhteydessä maastossa. Ruokavirasto myöntää kantatodistukset vain sellaisille erille, joiden jäljitettävyys on dokumentoitu MEVI-tietojärjestelmään.

MEVI-järjestelmän avulla asiakkaat voivat ilmoittaa siemen- ja taimieristä, jotka on markkinoitu muihin EU-maihin. Järjestelmään kirjataan myös tiedot siemen- ja taimieristä, jotka on markkinoitu muista maista Suomeen. Näiden tietojen avulla Ruokavirasto valvoo metsänviljelyaineiston kauppaa EU:n sisämarkkinoilla. Järjestelmä käytetään myös valvontatietojen kokoamiseen, raportointiin ja tilastointiin.

Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Siemenviljelysten tarkastuksen jälkeen toimijoille lähetettiin korjauspyyntö havaituista puutteista. Toimijat ilmoittivat MEVI-tietojärjestelmässä, kun puutteet oli korjattu. Toimijat toteuttivat määrätyt korjaukset ja perustelivat puiden valintaperusteita. Kaikki tarkastetut 6 siemenviljelystä merkittiin perusaineistorekisteriin vuoden loppuun mennessä. Toimipisteiden valvonnan yhteydessä voidaan antaa toimijalle huomautus tai kieltää säädösten vastaisen metsänviljelyaineiston markkinointi. Vuonna 2023 annettiin yhteensä 14 kirjallista huomautusta. Toimijoille annettiin aikaa korjata havaitut puutteet ennen seuraavaa tarkastusta.

Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

MEVI-tietojärjestelmää kehitettiin ylläpito- ja jatkuvuussuunnitelman mukaisesti. Vuoden aikana tehtiin kolme tuotantopäivitystä, joissa kehitettiin rekisteröintiprosessia, valvontalomakkeita, käyttöliittymää sekä kantatodistusten, tietolomakkeiden ja OECD-todistusten käsittelyprosesseja. Lisäksi järjestelmä päivitettiin käyttämään nykyisten standardien mukaisia koordinaattijärjestelmiä (EUREF-89 maantieteellinen ja EPSG-4326).

2.6. Toiminnan resurssit

Metsänviljelyaineiston valvontaprosessi organisoitiin uudelleen ja prosessin omistajalle osoitettiin sijainen. Valvontatehtävät jaettiin osakokonaisuuksiin ja osaamista siirrettiin erityisasiantuntijalle, ylitarkastajalle ja kahdelle tarkastajalle, joita perehdytettiin tehtäviin. Työajan seurannan mukaan metsänviljelyaineiston valvontaan käytettiin yhteensä 316 henkilötyöpäivää, mikä vastaa noin 1,58 henkilötyövuotta. Valvontasuoritteiden tekemiseen käytettiin erikseen 56 henkilötyöpäivää (Taulukko 13).

2.7. Muutokset seuraavien vuosien toimintaan

Ruokavirasto osallistuu yhteistyössä MMM:n kanssa metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lainsäädännön uudistustyöhön. Komission asetusehdotus valmistui kesäkuussa 2023, ja sen käsittely neuvostossa ja Euroopan parlamentissa jatkuu vuonna 2024. Tehtävä kuuluu yksikön tulostavoitteisiin vuodelle 2024.

Ruokaviraston tehtävänä on toimeenpanna EU-asetus, jonka alustavan arvion mukaan voisi sijoittua vuosille 2025–2028. Komission ehdotuksessa siirtymäkausi olisi kolme vuotta. Jatkossa metsänviljelyaineiston tuotantoa ja markkinointia koskisi virallista valvontaa ja muita virallisia toimia koskeva EU:n valvonta-asetus (EU) 2017/625. Uusi velvoite varautua valmiussuunnitelmien avulla metsänviljelyaineiston äkillisiin ja yllättäviin lisätarpeisiin tuo siemenhuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen yhden elementin lisää. Uuden lainsäädännön toimeenpano tulee vaatimaan Ruokavirastossa lisää henkilöresursseja ja rahoitusta, erityisesti valmiussuunnitelmien tekemiseen ja MEVI-tietojärjestelmän päivittämis- ja muutostöihin.

Uusi metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelma vuoteen 2060 antaa suuntaviivoja siemenviljelysten perustamisen määrälle ja niiden tarvitsemalle rahoitukselle seuraaville vuosikymmenille (Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2023:19). Ohjelman mukaan uusien siemenviljelysten perustamistarve vuosittain on noin 20–30 hehtaaria, mikä tarkoittaa

perustamisen määrän kasvavan nykyisestä. Samalla tuotannossa olevien siemenviljelyksien harvennukset jatkuvat nykyisellä tasolla, joten myös muutosten tarkastusten määrän odotetaan pysyvän vähintään nykyisellä tasolla.

Kasvullisesti lisättyjen kloonien kenttäkokeiden perustaminen on aloitettu, ja odotettavissa on alustavia tuloksia muutaman vuoden kuluttua. Seuraavien vuosien aikana on tarpeen luoda valmiutta rekisteröidä testattuja klooneja ja klooniyhdistelmiä. Tämä edellyttää sekä resurssien että infrastruktuurin suunnittelua ja varautumista uusiin rekisteröintimenettelyihin.

Toiminnan kehittämisessä tulevina vuosina on otettava huomioon metsäpuiden siemen- ja taimituotannossa tapahtuvat rakenteelliset muutokset. Etelä-Suomessa lähes kaikki siemenet kerätään siemenviljelyksiltä, mikä vähentää siementen metsikkökeräyksiä. Siementen pakkaus keskittyy yhä enemmän siemenkeskuksiin. Taimituotanto puolestaan keskittyy harvempiin toimipisteisiin, joiden koko kasvaa. Alkiomonistukseen perustuvan taimien tuotantotekniikan käyttöönotto metsäpuiden taimituotannossa lisääntyy vähitellen lähivuosina.

Uusi lainsäädäntö edellyttää valvonnan kohdentamista riskiperusteisesti markkinointitoimipisteisiin. Vaikka uuden lainsäädännön vaikutukset valvonnan määrään eivät ole vielä täysin selvillä, on tärkeää varautua siihen, että valvontatarpeet voivat muuttua merkittävästi määrältään ja laadultaan. Tämä edellyttää resurssien ja valvontatoimien joustavaa sopeuttamista vastaamaan muuttuvia tarpeita ja toimintaympäristön vaatimuksia.

LIITE 1: INSPEKTIONER PÅ ÅLAND 2023

Inspektion	Antal	Prov	Konstaterad
Koloradoskalbagge*	6	0	0
Agrilus planipennis	2 platser	2 fällor	0

*12,40 ha

Marknadsövervakning	Antal	Prov	Konstaterad	Ursprung	Mängd
Orkla, utsäde	9	17	0	9 x SE*	149 600 kg
				7 x NL	66 250 kg
				1 x DE	5 000 kg

* 17 600 kg saknade PZ BNYVV

LIITE 2: KOMISSION VASU-RAPORTTIIN TOIMITETTAVAT TIEDOT

7.1. Yleispäätelmä saavutetusta vaatimustenmukaisuuden tasosta

Yleisesti ottaen Suomen kasvinterveyden tila pysyi hyvänä, koska uusia kasvintuhoojia ei todettu asettuneen Suomeen pysyvästi. Suomesta löydettiin ensimmäistä kertaa tomaatin ruskokurttuvirusta tomaatin taimituotannosta, mikä voi johtua siitä, että piilosaastuntanäytteitä otettiin taimituotannosta aiempaa kattavammin.

Vuonna 2023 voitiin ensimmäistä kertaa jättää 47 kasvipassitoimijan omavalvonnan tarkastukset tekemättä, koska he olivat noudattaneet laatimiansa riskinhallintasuunnitelmia eikä heidän edellisten vuosien omavalvonnan tarkastuksissa havaittu puutteita. Sekä kasvipasseja myöntävien toimijoiden (98 %) että puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsittelevien tai käsitellystä puusta puisia pakkausmateriaaleja valmistavien ISPM 15 -toimijoiden (97 %) tarkastukset toteutuivat edellistä vuotta paremmin.

Kasvipassitoimijoilla todettiin edeltävää vuotta hieman vähemmän puutteita (19 %), kun taas ISPM 15 -toimijoilla hiukan enemmän (4 %). Kasvipassitoimijoiden osalta eniten puutteita havaittiin omavalvontasuunnitelmassa, omavalvonnan kirjauksissa ja kasvipassimerkinnöissä. Osalla oli kasvinterveysvastaavan verkkokoulutus suorittamatta ja yksi kasvipassitoimija ei noudattanut lakisääteisiä velvoitteita eikä korjannut asioita huomautuksista ja uusintatarkastuksista huolimatta. ISPM 15 -toimijoille annettiin huomautus yleisimmin leimamerkissä tai puun alkuperädokumenteissa olevista puutteista tai niiden kokonaan puuttumisesta. Selkeitä sääntöjenvastaisuuksia tai puutteita, jotka aiheuttavat välitöntä vaaraa kasvinterveydelle, todettiin ISPM15-toimijoiden tarkastuksissa edellistä vuotta enemmän. Suurin osa puutteista pystyttiin korjaamaan uusintatarkastuksilla, mutta muutamassa tapauksessa uusintatarkastuksissa todettiin edelleen vakavia puutteita ja nämä tapaukset johtavat ISPM 15-merkintäoikeuden poistamis- ja seuraamusmaksukuulemiseen. Yleisesti ottaen toimijoiden vastuullisuus on kuitenkin hyvällä tasolla.

Jotkut vientimaat ovat asettaneet puutavaran viennissä ISPM 15 -standardin mukaiselle käsittelyajankohdalle enimmäisaikavaatimuksia (esim. Australia korkeintaan 90 vrk ennen vientiä) tai HT- ja KD-käsittelyssä puun ytimelle ISPM15-standardia korkeampia käsittelylämpötila- ja aikavaatimuksia (Australia, USA) sekä käsittelyn ajankohdalle enimmäisaikavaatimuksia (Australia), mikä johtaa uudenlaiseen puutavaran käsittelylämpötilojen, -aikojen ja -ajankohtien valvontaan ja monimutkaistaa puutavaran vientiä.

7.2. Viralliset tarkastukset

	<i>Toimijoiden lukumäärä</i>	<i>Tehtyjen virallisten tarkastusten lukumäärä</i>
Toimijat, joilla on lupa myöntää kasvipasseja	290	241*
- Kasvinterveysrekisteri	253	205
- Metsänviljelyaineistorekisteri	36	36
- Siemenperuna ja kylvösiemenet*	1**	**
Toimijat, joilla on lupa tehdä merkki (puiseen pakkausmateriaaliin, puuhun tai muihin tavaroihin)	714	709
- ISPM 15 merkinkäyttöoikeus	714	709

Kommenttikenttä

*47 kasvipassitoimijan omavalvonnan tarkastukset voitiin jättää tekemättä kasvinterveysasetuksen 2031/2016 artiklan 91 edellytysten täytyttyä.

**Siemenperunalle ja kylvösiemenille kasvipassin myöntää virallisten tarkastusten perusteella Ruokavirasto. Vuonna 2023 siemenperunapakkaamoita oli 25 kpl, joiden kaikki siemenerat tarkastetaan. Kasvipassi yhdistetään vakuustodistukseen.

7.4. Vaatimusten vastaisuudet

Toimijaryhmät

	Tarkastettujen toimijoiden kokonaismäärä	Tarkastettujen toimijoiden lukumäärä, joiden osalta havaittiin vaatimustenvastaisuuksia	Hallinnolliset jatkotoimenpiteet	Oikeudelliset jatkotoimenpiteet
Toimijat, joilla on lupa myöntää kasvipasseja	239¹	45	1	0
- Luokka 1: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, joka aiheuttaa välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		2 [*]	1	0
- Luokka 2: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, ei aiheuta välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		23 ^{**}	0	0
- Luokka 3: Lievä puute tai yksittäistapaus, mutta järjestelmä on pääpiirteittäin kunnossa		20 ^{***}	0	0
Toimijat, joilla on lupa tehdä merkki puupakkausmateriaaliin, puuhun tai muihin tavaroihin	696	29	1	0
- Luokka 1: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, joka aiheuttaa välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		11	1	0
- Luokka 2: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, ei aiheuta välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		4	0	0
- Luokka 3: Lievä puute tai yksittäistapaus, mutta järjestelmä on pääpiirteittäin kunnossa		14	0	0

¹ Kasvinterveyden toimijat 203 ja metsänviljelyaineiston toimijat 36

* Kasvinterveyden toimijat 2 kpl

** Kasvinterveyden toimijat 16 kpl, metsänviljelyaineiston toimijat 7 kpl

*** Kasvinterveyden toimijat 15 kpl, metsänviljelyaineiston toimijat 5 kpl

Toimijaryhmät				
	Tarkastettujen toimijoiden kokonaismäärä	Tarkastettujen toimijoiden lukumäärä, joiden osalta havaittiin vaatimustenvastaisuuksia	Hallinnolliset	Oikeudelliset
Toimijat, joilla on lupa myöntää kasvipasseja	239	45	1	0
- Kasvinterveys	203	33	1	0
- Metsänviljelyaineisto	36	12	0	0
Toimijat, joilla on lupa tehdä merkki (puupakkaus- materiaaliin, puuhun tai muihin tavaroihin)	696	29	1	0
- ISPM 15 merkinkäyttöoikeus	696	29	1	0

Kommenttikenttä

Vuonna 2023 annettiin eri asteisia huomautuksia tarkastuspöytäkirjaan yllä mainittujen toimijoiden toiminnan vaatimustenvastaisuuksista.

LIITE 3: MMM:LLE TOIMITETTAVAT MITTARIT JA TUNNUSLUVUT

Talousarvio (TAE eli ns. budjettikirja)

- Ilmiötä tai sen kehittymistä kuvaava tunnusluku
- A18. Eläntaudit ja kasvintuhoojat ovat hallinnassa

Lähde: Ruokavirasto	2020	2021	2022	2023	2024—2025 tavoite
Karanteenituhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ¹⁾	217	299	233	219	vähenevä

¹⁾ Karanteenituhoojat ovat kasvitauteja ja tuholaisia, joiden leviäminen Suomeen pyritään estämään. Kaikki karanteenituhoojat on lueteltu kasvinterveyslainsäädännössä, Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/2072 (liite II ja liite III)

Tulosopimus

- Viraston tekemistä kuvaava tunnusluku
- A18. Eläntaudit ja kasvintuhoojat ovat hallinnassa

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu

Lähde: Ruokavirasto	2020	2021	2022	2023	2024—2025 tavoite
Unionikaranteenikasvintuhoojien takia pysäytettyjen erien lukumäärä (kpl) ¹⁾	0	0	0	2	kasvava
Unionikaranteenikasvintuhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ²⁾	217	299	233	219	vähenevä
Säänneltyjen muiden kuin unionikaranteenikasvintuhoojien lukumäärä (kpl) ³⁾	0	1	1	2	kasvava

¹⁾ Unionikaranteenikasvintuhoojien takia annetut markkinointi- ja maahantuontikieltojen määrä vuodessa. Tavoitteena on löytää unionikaranteenikasvintuhoojat tuonti- ja sisämarkkinavalvonnassa ennen kuin ne pääsevät tuotantoon.

²⁾ Kyseisenä vuotena voimassa olleet unionikaranteenikasvintuhoojien vuoksi annetut torjuntapäätökset tuotannossa. Tavoitteena on, että unionikaranteenikasvintuhoojat eivät pääsisi muodostamaan esiintymiä tuotannossa

³⁾ Kasvinterveyslainsäädännössä määriteltyjen muiden kuin unionikaranteenikasvintuhoojien takia annetut markkinointi- ja maahantuontikieltojen määrä vuodessa.

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har satts upp och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto

PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO

Puh. 029 530 0400 (vaihde)

ruokavirasto.fi

Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket

PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET

Tfn 029 530 0400 (växel)

livsmedelsverket.fi

FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority

P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND

Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)

foodauthority.fi

Business ID: 2911686-7